



Pedagogická  
fakulta  
Faculty  
of Education

Jihočeská univerzita  
v Českých Budějovicích  
University of South Bohemia  
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra primární a preprimární pedagogiky

# **Bakalářská práce**

## **Netradiční hudební rytmičné nástroje**

Vypracovala: Aneta Švandová

Vedoucí práce: Mgr. Petra Waldaufová

České Budějovice 2024

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Datum: 26.03.2024

Aneta Švandová

## **Poděkování**

Tímto bych ráda velmi poděkovala mé vedoucí práce, paní Mgr. Petře Waldaufové. Dále všem učitelům, kteří byli ochotní spolupráce během praktické části, a velké dík také patří mé rodině a přátelům za jejich podporu během celého mého studia.

## **Abstrakt**

Bakalářská práce Netradiční hudební rytmické nástroje se zabývá využitím předmětů všedního dne k provozování elementárních instrumentálních aktivit v mateřské škole. Teoretická část práce je zaměřena na hudební rozvoj dětí v předškolním věku, hudební činnosti v mateřské škole využívané a výroba a hra na vhodné netradiční hudební nástroje. Praktická část je zaměřena na realizaci týdenního plánu zaměřeného na využití předmětů, kterými jsou děti v domácnosti běžně obkloповány, k hudebním činnostem. Ty jsou přizpůsobeny dětem ve věku 3-4 roky. Závěrem tohoto týdenního plánu je sebereflexe a reflexe učitelky. Součástí je také dotazník pro učitele mateřských škol. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, zda a jakým způsobem pracují s netradičními hudebními nástroji.

## **Klíčová slova:**

Netradiční hudební nástroje, rytmické hudební nástroje, hra na hudební nástroje, předškolní věk

## **Abstract**

Bachelor thesis Non-traditional musical rhythmic instruments are engaged in the use of everyday subjects to perform elementary instrumental activities in kindergarten. The theoretical part of the work focuses on the musical development of preschool children, the musical activities used in kindergarten, and the creation and playing of suitable non-traditional musical instruments. The practical part focuses on implementing a weekly plan aimed at using everyday subjects for musical activities. These activities are adapted to children 3-4 years old. The conclusion of this week's plan is self-reflection and reflection by the teacher. It also includes a questionnaire for kindergarten teachers. The aim of this questionnaire is to find out if and how they work with non-traditional musical instruments.

## **Key words:**

Non-traditional musical instruments, rhythmic musical instruments, playing musical instruments, preschool-age

## Obsah

ÚVOD.....	6
1 HUDEBNÍ VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU .....	7
1.1 Hudební vývoj osobnosti.....	9
1.2 Hudební rozvoj v rámci RVP PV.....	11
1.2.1 Oblast biologická (Dítě a jeho tělo) .....	11
1.2.2 Oblast psychologická (Dítě a jeho psychika).....	12
1.2.3 Oblast interpersonální (Dítě a ten druhý).....	13
1.2.4 Oblast sociálně-kulturní (Dítě a společnost).....	13
1.2.5 Oblast environmentální (Dítě a svět).....	13
2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE .....	14
2.1 Pěvecké činnosti .....	14
2.2 Poslechové činnosti.....	15
2.3 Hudebně pohybové činnosti .....	15
2.4 Instrumentální činnosti .....	15
3 HUDEBNÍ NÁSTROJE VYUŽÍVANÉ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH.....	18
3.1 Rozdělení hudebních nástrojů .....	18
3.2 Využití hudebních nástrojů .....	19
3.3 Dětské hudební nástroje .....	20
4 VYMEZENÍ POJMU NETRADIČNÍ HUDEBNÍ NÁSTROJE .....	23
4.1 Pojem netradiční hudební nástroj.....	23
4.2 Výroba netradičních hudebních nástrojů s dětmi v mateřské škole.....	23
5 CÍL PRÁCE .....	25
5.1 Cíl práce.....	25
5.2 Místo a čas realizace .....	25
6 METODIKA.....	26

6.1	Pozorování.....	26
6.2	Rozhovor .....	26
6.3	Dotazník.....	27
7	PŘÍPRAVA NA REALIZACI .....	29
8	PRŮBĚH REALIZACE .....	38
9	REFLEXE CELKU .....	45
9.1	Sebereflexe.....	45
9.2	Reflexe s dětmi .....	49
10	DISKUSE .....	51
	ZÁVĚR.....	53
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ .....	54
	SEZNAM PŘÍLOH.....	56

## ÚVOD

Již před nástupem na Pedagogickou fakultu v Českých Budějovicích jsem během své praxe v mateřských školách v rámci středoškolského studia hojně využívala hru na hudební nástroje. Avšak po zahájení studia oboru Učitelství pro MŠ na Jihočeské univerzitě jsem se díky vyučujícím dozvěděla o netradičních hudebních nástrojích a jejich výrobě z běžných předmětů nacházejících se v domácnosti. Proto jsem se rozhodla těmto nástrojům věnovat svou práci.

Bakalářská práce Netradiční hudební rytmické nástroje se zabývá využitím předmětů, se kterými se děti běžně setkávají, k provozování elementárních instrumentálních aktivit v mateřské škole. Cílem práce je poukázat na možnost využití předmětů všedního dne jako netradičních rytmických hudebních nástrojů k rozvoji hudebních schopností a dovedností dětí předškolního věku.

Teoretická část práce se zaměřuje na hudební vývoj dítěte v předškolním věku, hudební činnosti využívané v mateřské škole a vhodné netradiční hudební nástroje, které se dají s dětmi v mateřské škole vyrobit.

Praktická část se zaměřuje na realizaci týdenního plánu, spočívajícího ve využití běžných předmětů nacházejících se v domácnosti k provozování hudebních činností v mateřské škole. Tyto aktivity jsou přizpůsobeny dětem ve věku 3-4 roky. V průběhu realizace a následné podrobné evaluace zvolených hudebních činností bylo využito metod pozorování, rozhovoru a analýzy edukačních produktů. Každá část je podrobně reflektována s ohledem na konkrétní vzdělávací výstupy programu. Praktická část je také doplněna o dotazník pro učitele mateřských škol, jehož cílem je zjistit, zda a jakým způsobem učitelé s netradičními hudebními nástroji pracují.

# 1 HUDEBNÍ VÝVOJ DÍTĚTE V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Říčan (2004) zmiňuje vývoj jako řadu zákonitých tělesných i duševních změn, které po sobě následují v daném pořadí a dělíme ho do několika období.

Prvním z těchto období je období prenatální, tedy vývoj člověka před narozením. Langmeier a Krejčířová (2006) s Vágnerovou (2012) uvádí, že v rámci prenatálního vývoje je plod velmi brzy připravován pro přežití ve vnějším světě. Již od pátého měsíce vnímá zvuky matčina těla, především jejího srdce. Od šestého měsíce reaguje na spoustu vnějších akustických podnětů, dokáže odlišit lidskou řeč od jiných zvuků a od 22. týdne je schopný tzv. habituace na zvuk. Znamená to, že je dítě schopné zapamatovat si opakující se známý zvuk a jeho reakce na něj následně není tak intenzivní jako na zvuk nový. Tato schopnost je závislá na aktuálním stavu centrálního nervového systému plodu, způsobu života matky a jejím aktuálním psychickým a fyzickým stavu. Následuje krátké novorozenecké období, trvající asi měsíc, během kterého se dítě adaptuje na nové prostředí. Na něj navazuje období kojenecké, kdy dítě automaticky propojuje vjemy z různých smyslů a reaguje tak na okolní svět například přivracením pohledu ke zdroji zvuku. Na lidský hlas reaguje intenzivněji než na zvuky jiné a jeho vlastní hlasový rejstřík se také rozšiřuje. Zpočátku nediferencovaný křik má svůj význam. Toto, na vývoj dítěte nejbohatší, období končí dovršením prvního roku života. Ne nadarmo v rámci vývoje dítěte podle Říčana (2004, s. 75) „stojí za to si zapamatovat: první rok – první slovo – první krok.“

Prvními narozeninami začíná batolecí období, kdy se dítě nadále výrazně rozvíjí. V rámci hudebního vývoje se jedná především o rozvoj řeči, jenž je úzce spojený s rozvojem hrubé i jemné motoriky, o rozvoj pozornosti a paměti. Zaměříme-li se na rozvoj řeči, batole si dle Langmeiera a Krejčířové (2006) dříve než jednotlivá slova osvojí její intonaci. To znamená, že věty, které dítě pronáší, nemají zatím ještě žádný konkrétní význam, ale právě podle intonace poznáme, zda se jedná o otázku, sdělení či rozkaz. Na konci tohoto období, tedy ve třech letech, je dítě schopné mluvit ve větách, prostřednictvím jednoduchých souvětí začíná popisovat, co se kolem něj děje, a klade spoustu otázek. Rádo si také hraje se slovy a zdokonaluje se nejen hrubá, ale i jemná motorika. Na konci kojeneckého období sice dítě zvládá úchop i velmi malých předmětů

a manipulace s nimi je jemnější, ale jejich pouštění se stává přesnějším právě až po dovršení jednoho roku. (Allen & Marotz, 2002; Langmeier & Krejčířová, 2006) Díky rozvoji motoriky může dítě samo ovlivňovat svou potřebu určitého množství a proměnlivosti podnětů, jejichž prostřednictvím poznává své okolí. Pokud mu je toto umožněno, vybírá si ty, které mu momentálně vyhovují, nenudí se a zároveň není podněty přetěžováno. (Matějček, 2003; Vágnerová, 2012) Během tohoto období bývá dle Allena a Marotz (2002) dítě fascinováno určitými situacemi, kterým se takřikajíc snaží přijít na kloub. Konkrétně od druhého roku je znát také pokrok v zaměření pozornosti dítěte na určitou činnost. Začíná být záměrná, i když zatím jen na krátkou dobu. S tím se samozřejmě pojí i rozvoj paměti, dítě rádo opakuje a díky tomu je schopno zapamatovat si různé jednoduché říkanky či písničky.

Předškolní období začíná třetími a končí zpravidla šestými narozeninami. Po pohybové stránce v rámci hudebního vývoje jde především o zdokonalování obratnosti a rychlosti pohybů a zpřesňování koordinace ruky a oka. Ve třech letech se dítě rádo „pohybuje do rytmu hudby“ (Bacus-Lindroth, 2004, s. 12). Důležité je také zmínit, že v tomto věku poznává okolní svět především pomocí hmatu, všechno si potřebuje osahat, protože právě hmatem získává bezprostřední zkušenost s předměty, se kterými se seznamuje. Ve čtyřech letech se dále zlepšuje zručnost, která se projevuje především lepší manipulací s různými předměty. Pětileté dítě již dokáže tančit do rytmu hudby, rádo si k tomu zpívá a samo se zkouší rozhoupat na houpačce, což dle Bacus-Lindroth (2004, s. 148) „vyžaduje dobrý smysl pro rytmus a koordinaci pohybů.“ Po stránce řečové se jedná o neustále rozšiřující se slovní zásobu, jejíž používání závisí na „stupni rozvoje poznávacích procesů“ (Vágnerová, 2012, s. 214), kterého dítě dosáhlo. Ve třech letech má dítě v oblibě různé hry se slovy a jelikož si v tomto věku osvojuje velké množství nových slov, může se stát, že začne koktat. Jeho myšlenky mohou být totiž rychlejší než vyjadřování, časem však tento problém ve většině případů přirozeně vymizí. Ve čtyřech letech dále dítě dokáže zazpívat krátké písně či melodie, které zná, a zkouší zahrát melodii i na hudební nástroje. I nadále má v oblibě nesmyslná či vymyšlená slova jako ve třech letech. Dítě v předškolním věku dále zvládá samo zazpívat píseň či zarecitovat báseň, kterou se naučilo. S tím souvisí i zvyšující se zájem o hudbu, některé děti už ve třech letech mohou mít svou oblíbenou píseň, či dokonce celé CD, u kterých



rády tančí. Bacus-Lindroth (2004), Langmeier a Krejčířová (2006) i Vágnerová (2012) se shodují, že v tomto období zatím stále převažuje nezáměrné učení, cílené zaměření pozornosti dítěte na určitou činnost se však stále prodlužuje. S tím souvisí i rozvoj dalších poznávacích funkcí, jelikož mozek dítěte v předškolním věku nadále výrazně dozrává, zdokonaluje se schopnost zpracování informací, jejich zapamatování a zvyšuje se samotná kapacita paměti. Paměť je však, stejně jako učení, ještě nezáměrná. Nejvíce si dítě zapamatuje, pokud je daná věc – v našem případě píseň či báseň – spojena s nějakou aktivitou. Proto existuje tolik písní, říkanek a básní doprovázených pohybem. V předškolním věku se začíná rozvíjet také emoční inteligence. V tomto věku dítě nejenže lépe chápe své pocity, které prožívá, ale také se snaží jejich projevení ovládat, kultivovat je. Nejedná se však pouze o pochopení vlastních emocí, ale také o pochopení pocitů ostatních lidí a hledání jejich příčiny. Díky tomu, že dítě chápe příčiny vzniku různých emocí, dokáže situaci odhadnout a přiměřeněji na ni reagovat. S větším porozuměním emocí se u dítěte rozvíjí také schopnost empatie.

### **1.1 Hudební vývoj osobnosti**

Dle Drábka (2004) je hudební vývoj součástí ontogeneze, tudíž se jedná o celoživotní biologické a psychické zrání organismu, v jehož průběhu můžeme sledovat určitá období zvýšené citlivosti na specifické podněty zvencí. Ty následně mohou urychlovat hudební rozvoj dítěte a naopak nedostatek těchto podnětů může vést k jeho stagnaci. První z těchto období se nazývá imprinting period, česky vpečetovací perioda, která trvá od dvou do sedmi měsíců. Během této periody je pro zdravý rozvoj dítěte velice důležitá jeho citová vazba s matkou, kterou lze prohlubovat i pomocí zpěvu. Nedostatek citové vazby v této fázi vývoje dítěte může vést k citové lhostejnosti, psychické labilitě či asociálnímu chování, jenž může přetrvávat až do dospělosti.

Další citlivou etapou v životě dítěte je období od čtyř do šesti let, tedy předškolní věk. V tuto dobu rapidně vzrůstá výškově diferenciatní schopnost sluchu dítěte, se kterou se pojí také prohloubení koordinace mezi sluchovým a zrakovým orgánem, zkvalitňuje se vokální reprodukce, upevňuje se tonální citění, synchronizace pohybu s rytmem, hudební paměť a také intenzita emočního prožívání hudby. (Drábek, 2004) Dle Sedláka (1990) se v tomto období automatizuje tvoření tónů, a tím dochází k upevňování pěveckých dovedností. Také rozsah hlasového rejstříku dítěte se dále

rozšiřuje. Dítě však zpravidla ani v pěti letech nedokáže zazpívat melodii písně správně, její rytmus ale dodrží. Rozvíjí se také schopnost hudební improvizace, v rámci poslechu písně se jedná o lepší soustředění v jeho průběhu, rozlišení výrazu a postupně i obsahu poslouchané skladby. Po stránce motorické jde o zlepšování koordinace pohybů těla s již zmíněným výrazem hudby a současným vznikem předpokladů pro hru na dětské hudební nástroje, přičemž se od pěti let může začít i s hrou na nástroje klasické, jako jsou například klavír či housle.

Pro hudební rozvoj osobnosti dítěte jsou důležité jeho vloh, které se prostřednictvím hudebních činností mění „v soubor konkrétních hudebních schopností, postojů a zájmů o hudbu.“ (Sedlák, 1974, s. 32) Hudební schopnosti Sedlák (1990) rozdělil do čtyř navzájem provázaných skupin:

1. Hudebně sluchové schopnosti, díky kterým je dítě schopné rozlišovat vlastnosti tónů, konkrétně hlasitost, výšku a barvu, a také rozlišovat melodii i harmonii skladby. Tyto schopnosti Drábek (2004) označuje jako hudební sluch a je pro něj důležitý vztah dvou navzájem ovlivňujících se složek, které nazývá tónově výšková a témbrová složka, jinak známá jako barva nástroje. Hudební sluch také rozlišuje na absolutní, jenž je vrozený, a relativní, kterému se člověk dokáže naučit.

2. Psychomotorické schopnosti umožňují vnímat rytmus, tempo a regulovat pohyby při tělesných, hlasových či instrumentálních projevech dle hudby. Do této skupiny spadá smysl pro rytmus, neboli rytmické cítění, které Zezula a kol. (1990) popisuje jako schopnost aktivního vnímání a reprodukce rytmicko-metrických a tempových vztahů v hudbě, což Drábek (2004) popisuje jako vnímání a prožívání časového členění hudby. Jedná se o tempo, metrum vyjadřující pravidelné střídání těžkých a lehkých dob, rytmus zapisovaný do jednotlivých taktů, pulsaci jednotlivých počítacích a nakonec hybnost vyjadřující hustotu pohybu not zaznamenaných v jednom taktu.

3. Analyticko-syntetické schopnosti, zahrnují hudební paměť, tonální, harmonické a rytmické cítění a také hudební představivost. Paměť pro hudbu je důležitá nejen pro hudebnost dítěte, ale i pro jeho vztah k hudbě. Tonálním cítěním je chápána schopnost vnímání výškových pohybů mezi jednotlivými tóny melodie. Jeho rozvoj je vázaný vždy na určitou oblast hudební kultury, kde je dítě vychovááno. V evropské

kultuře se jedná především o diatoniku, chromatiku, ale také systémy mimoevropských národů, jako je například pentatonika. Nesmí být opomíjena ani atonální hudba, se kterou by se mělo dítě v rámci rozvoje svého tonálního cítění také seznámit. V rámci harmonického cítění, úzce spojeného s cítěním tonálním, se jedná o vnímání konsonance a disonance tónů, akordů čili harmonických vztahů i „polyfonní výstavbu hudebního útvaru.“ (Sedlák, 1990, s. 105) Rytmičké cítění pak vysvětluje jako již zmíněné vnímání hudby v čase. Poslední složku, hudební představivost, lze dle Zezuly a kol. (1990) chápat jako schopnost, díky níž si dítě dokáže představit tónové a rytmické vztahy a následně je také použít.

4. Hudebně intelektové schopnosti se dělí na hudební fantazii a hudební myšlení. Hudební myšlení Sedlák (1990) vysvětluje jako proces, jenž umožňuje dítěti umění poznávat, prožívat a tvořit jej. Uvádí, že tyto tvořivé schopnosti se projevují již v polovině třetího roku a jsou úzce provázány s jeho spontaneitou, emocionálností, vlastní pohybovou aktivitou a mají významný vliv na rozvoj a kultivaci nejen jeho hudebnosti, ale celé osobnosti dítěte.

## **1.2 Hudební rozvoj v rámci RVP PV**

Dílčí vzdělávací cíle dle RVP PV (2021) určují učitelům, na co se mají v rámci jednotlivých oblastí v průběhu vzdělávání zaměřit a co mají u dětí rozvíjet. Dílčí výstupy jsou výsledkem vzdělávacího procesu v mateřské škole. Jedná se tedy o veškeré dovednosti, hodnoty a postoje, kterých by mělo dítě prostřednictvím vzdělávání v jednotlivých oblastech dosáhnout. Z každé z pěti oblastí uvedených v RVP PV jsou vybrány cíle a výstupy zaměřující se na hudební rozvoj dětí v předškolním věku.

### **1.2.1 Oblast biologická (Dítě a jeho tělo)**

Prostřednictvím různorodých hudebních, hudebně pohybových, poslechových a instrumentálních činností v rámci této oblasti dle RVP PV (2021) učitel podporuje dítě v uvědomování si vlastního těla, rozvoji pohybových schopností, jako je například hrubá a jemná motorika, či ovládání pohybového aparátu a různých tělesných funkcí. Dále také dítě podporuje v rozvíjení a používání všech smyslů, osvojování si poznatků o dovednostech, které jsou důležité k podpoře zdraví a duševní pohody. A také podporuje dítě k „vytváření zdravých životních návyků a postojů jako základů zdravého

životního stylu“ (RVP PV, 2021), jehož neodmyslitelnou součástí je i hudba a další činnosti s ní spojené. V návaznosti na zmiňované dílčí cíle z biologické oblasti se tedy očekává, že dítě ukončující předškolní vzdělávání zpravidla zachová správné držení těla, orientuje se v prostoru v rozličném prostředí a za různých podmínek. Koordinuje své pohyby a sladí je s rytmem, hudbou i se zpěvem. Také vnímá a rozlišuje různé zvuky a tóny a ovládá manipulaci s jednoduchými hudebními nástroji.

### **1.2.2 Oblast psychologická (Dítě a jeho psychika)**

#### **Jazyk a řeč**

V této oblasti učitel díky hudebním aktivitám podporuje dítě dle RVP PV (2021) v rozvoji receptivních i produktivních jazykových dovedností, jako je například zpěv, poslech písně či poslech písně s porozuměním. Dále také učitel pomáhá u dítěte rozvíjet komunikační dovednosti, učí ho kultivovanému projevu a také v něm podporuje zájem o samotnou řeč ve všech jejích možných formách, a to jak verbálních, tak i neverbálních. Po ukončení předškolního vzdělávání se od dítěte tedy očekává, že zpravidla ovládá svůj řečový projev po všech jeho stránkách, porozumí příběhu a zachytí hlavní myšlenku slyšené písně, naučí se a následně reprodukuje její text. Předpokládá se, že dítě umí improvizovat, sluchově rozlišovat slabiky, že zvládne tvořit rýmy, má zájem o hudbu samotou a dokáže ji soustředěně poslouchat.

#### **Poznávací schopnosti a funkce, představivost a fantazie, myšlenkové operace**

Zde učitel podporuje dítě dle RVP PV (2021) v rozvoji, zpřesňování a kultivaci smyslového vnímání, představivosti, fantazie, tvořivosti, zájmu a zvědavosti. Od dítěte ukončujícího předškolní vzdělávání se tedy očekává, že se záměrně soustředí, udrží pozornost, všímá si změn a využívá k tomu všechny smysly. Dále se očekává, že se orientuje v prostoru a chápe prostorové pojmy, což je z hudebního hlediska důležité především při hudebně pohybových hrách či při tanci. Nejen s těmito, ale i s dalšími tvořivými aktivitami se pojí vyjádření své představivosti a fantazie.

#### **Sebepojetí, city, vůle**

Prostřednictvím hudebního rozvoje učitel dítě dle RVP PV (2021) podporuje dítě v seberozvoji, pomáhá mu při získávání citové samostatnosti, sebeovládání, vyjadřování pocitů a prožitků, kultivování nejen jeho vnímání, ale také cítění a prožívání. Od dítěte

se poté tedy očekává, že si uvědomuje své možnosti i limity a učí se sebehodnocení, přijímá ocenění i neúspěch a vyrovná se s ním. Zároveň také vyvíjí úsilí, soustředí se na průběh a dokončení činnosti, raduje se z jejího zvládnutí, uvědomuje si příjemné i nepříjemné citové prožitky, pojmenuje své city a ovládá afektivní chování, které dokáže i vyjádřit.

### **1.2.3 Oblast interpersonální (Dítě a ten druhý)**

V rámci této oblasti učitel dle RVP PV (2021) pomáhá dítěti posilovat prosociální chování a postoje vůči ostatním lidem, podporuje dítě v rozvoji komunikativních a kooperativních dovedností. Na konci předškolní docházky se poté očekává, že dítě rozumí vyjadřování emocí a nálad, spolupracuje s ostatními a respektuje je.

### **1.2.4 Oblast sociálně-kulturní (Dítě a společnost)**

Zde učitel dle RVP PV (2021) seznamuje prostřednictvím hudebních činností dítě s kulturou a uměním nejen v prostředí, ve kterém žije, ale také v ostatních kulturách a národnostech. Od dítěte se následně tedy očekává, že poslouchá a sleduje představení, ať hudební či jiné, a ohodnotí svůj zážitek z něj, vyjádří se prostřednictvím hudebních činností a zvládá „základní hudební dovednosti vokální i instrumentální“ (RVP PV, 2021). Také šetrně zachází se svými či propůjčenými hračkami a pomůckami, dodržuje společenská i herní pravidla, spolupracuje s ostatními a řeší s nimi problémy, na které stačí.

### **1.2.5 Oblast environmentální (Dítě a svět)**

V rámci poslední oblasti dle RVP PV (2021) učitel podporuje dítě v seznámení se nejen s prostředím, kde žije, ale také s jinými kulturami, jejich rozmanitostí a jeho vlastní sounáležitostí s celým světem. Od dítěte se poté očekává, že má povědomí o kulturním prostředí v jeho okolí, ale také vnímá, že jsou na světě i jiné kultury, které může poznávat a dozvídat se o nich. Také sleduje změny ve svém okolí a životním prostředí, rozlišuje aktivity, které jej mohou pozitivně či negativně ovlivňovat, a spolupodílí se na jeho rozvoji a ochraně.

## 2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

„Dobrá písnička nás učí dívat se pozorněji na svět kolem a objevovat tak lépe to, co je nejen zajímavé, ale také pěkné.“ (Jurkovič, 2007, s. 7) Je důležité, aby učitelé využívali hudební činnosti, srozumitelně mluvili, správně vyslovovali a na hudební nástroje hráli tak, aby textu písně a jejímu obsahu bylo dobře rozumět. Jeho pomocí dětem přibližují okolní svět a pomáhají jim ho zábavnou formou pochopit. Spojí-li píseň také s tancem, či jednoduchým pohybem, napomáhá to nejen lepšímu porozumění, ale také vstřícnějšímu, příjemnějšímu prostředí, stejně jako píseň samotná. (Jurkovič, 2007) Zmiňované hudební činnosti jsou dle Kodejšky a Váňové (1989) rozděleny na činnosti pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové.

### 2.1 Pěvecké činnosti

Činnosti pěvecké jsou Zezulou a kol. (1990) chápány jako základ hudebně výchovného procesu, díky němuž se kultivuje mluvní i pěvecký projev dítěte. V rámci těchto činností se dítě seznamuje nejprve s nehudebními zvuky, které slyší kolem sebe, a postupně díky uvolňování hlasového orgánu přechází přes rytmizaci a melodizaci slov, říkadla až k písni.

Jurkovič (2007) uvádí, že při představování nové písně začíná učitel jejím zpěvem buď bez doprovodu, nebo s jednoduchým hudebním doprovodem. Díky tomu ji už děti při nácviu budou znát a samotný nácvik probíhá opakováním částí písně za jednoduchého doprovodu s důrazem na její rytmus a melodii. Kdežto dle Liškové (2006) probíhá nácvik písně její nápodobou, učitel zpívá píseň několikrát a děti se v průběhu jeho zpěvu postupně přidávají. Pokud je však píseň složitější, rozdělí ji učitel na jednotlivé fráze tak, aby byly děti schopné si ji zapamatovat, a nácvik probíhá formou hry na ozvěnu. Oba autoři se shodují na důležitosti zdůraznění melodie už při samotném nácviu, což znamená neoddělovat od sebe text a melodii písně.

Jelikož se díky pěveckým činnostem kultivuje nejen pěvecký, ale také mluvní projev dítěte, spadá pod tuto oblast i rytmizace slov či říkadel, která je spojená s melodizací a doprovodem na dětské hudební nástroje nebo se hrou na tělo. (Kodejška & Váňová, 1989)

## **2.2 Poslechové činnosti**

Dle Liškové (2006) se jedná o vnímání hudby a jejího porozumění v rámci možností dítěte. Prostřednictvím hudby totiž dochází k obohacování citového života dítěte a poznávání okolního světa. Samotný poslech také v dítěti podněcuje jeho vlastní aktivitu ať už se jedná o vyjadřování vyvolaných pocitů slovem, zpěvem či pohybem. (Kodejška & Váňová, 1989) Lišková (2006) uvádí, že pro rozvoj záměrného poslechu hudby je důležité podnětné prostředí, nejprve zaměřené na rozlišování různých zvuků pomocí sluchových cvičení. Prostřednictvím těchto cvičení je dítě vedeno k soustředěnosti na vnímané zvuky, popěvky, postupně i melodie v podobě hudebních hádanek.

## **2.3 Hudebně pohybové činnosti**

Drábek (2004) uvádí pohyb jako prostředek ke zviditelnění hudby a zapojení kromě sluchového vnímání také vnímání zrakové a hmatové. Dle Liškové (2006) pak prostřednictvím hudebně pohybových činností dochází ke kultivaci pohybového projevu dítěte, správnému držení těla, ale také k jeho celkové tělesné uvolněnosti, vyrovnanosti a soustředěnosti. Do hudebně pohybových činností spadají nejen hudebně pohybové hry, ale také pantomima, řadové či kolové tance a hra na tělo, která je vnímána jako předstupeň pro hru na dětské hudební nástroje. Oba autoři se pak shodují v podpoře zachování spontaneity dítěte v jeho projevech a improvizaci. (Drábek, 2004; Lišková, 2006)

## **2.4 Instrumentální činnosti**

Podle Komenského (1964) dítě od druhého roku začíná hru na nástroje zkoušet, a proto u něj má být dále podporována. Postupně se totiž jeho hra kultivuje, nejprve pomocí rytmizace slova, které postupuje ke ztvárnění rytmického či melodického doprovodu písně. (Kodejška & Váňová, 1989)

Lišková (2006) uvádí, že lze jako počáteční krok pro hru na hudební nástroje považovat již kojencovu manipulaci s chrastítky, protože i ta nejjednodušší hra na nástroje souvisí s rozvíjením tvořivých procesů dítěte a poznáváním okolního světa. Zezula a kol. (1990) i Lišková (2006) se shodují na tom, že hra na hudební nástroje rozvíjí jemnou motoriku, koordinaci pohybů při jejich manipulaci, smysl pro rytmus, hudební

vnímání a rozvoj sluchu. Dále také umožňuje dítěti vyjadřování vlastních pocitů, tříbí, obohacuje a podněcuje jeho hudební tvořivost a vkus. Dle Kubecové a kol. (2017) také podporuje tvorbu „pohybových stereotypů“ (Kubecová et al., 2017, s. 108), kreativitu při práci s nimi a nalézání nových způsobů, jak na ně hrát a používat je. Dále uvádí, že je hra na nástroje prostředkem jak verbální, tak i neverbální komunikace, pod které spadá již zmiňovaná práce se slovy, zpěv, doprovod říkadel a vyjadřování emocí za pomoci samotné hry a zároveň slouží i k rozvíjení dovedností sociálních, ať už se jedná o půjčování nástrojů nebo o společnou hru ve skupinách.

Při práci s hudebními nástroji podle Zezuly a kol. (1990) začínáme nejprve poznáváním barvy zvuku a její charakteristikou. Znamená to například, že děti v rámci hry přiřadí zvuk nástroje ke konkrétnímu zvířeti, činnosti či pohádkové postavě nebo se podle zvuku nástroje pohybují. Dle Liškové (2006) se takto děti s nástroji seznámí nejprve po stránce vizuální a sluchové. Následují jednoduché rytmické hry, dětem již známé ze hry na tělo, dále instrumentální doprovod říkadel a poté i doprovod písní, pro který platí jisté obecné zásady:

1. Doprovod se vždy nacvičuje ke známé a zažité písni.
2. Prvním hudebním doprovodem je hra na tělo.
3. Při hře na nástroje platí rozdělení na dvě skupiny, kdy jedna hraje na nástroje a druhá na tělo s tím, že s připojením zpěvu opět platí stejné pravidlo, jedna skupina hraje, druhá zpívá.
4. Pokud je doprovod písně vícehlasý, trénuje se každý nástroj zvlášť.
5. Dominantní je vždy zpěv, proto je instrumentální sekce malá.
6. Vždy lze k písni přidat předehtu, mezihru nebo dohru.

Hra na nástroje melodické, jako je xylofon či zvonkohra patřící do Orffova instrumentáře, je pro předškolní děti složitá a je využívána především pro improvizaci v pentatonice z důvodu její libozvučnosti. Lze ji také použít i pro zhudebnění slov či sousloví. Jakožto instrumentální doprovod k písním jsou tyto nástroje využívány pouze pro hru na jednom, maximálně třech kamenech. Jednou z těžších variant doprovodu písně je například dudácká kvinta, kdy dítě hraje současně nebo odděleně dva tóny, tóniku a dominantu, tj. první a pátý stupeň tóniny, v níž je píseň napsaná. (Lišková, 2006)



Kubecová a kol. (2017) uvádí několik zásad pro hru na hudební nástroje:

1. Hudební činnosti probíhají nejčastěji v sedě v kruhu na koberci nebo za pohybu po prostoru.
2. Všichni účastníci aktivity dodržují pravidla půjčování nástrojů.
3. Po ukončení aktivity vypůjčené nástroje každý vrátí na své místo, odkud si je půjčil.
4. Pokud si budou děti nástroje mezi sebou půjčovat, domluvíme si pravidla pro jejich půjčování, aby se stihli vystřídat všichni.
5. Učitel jde vždy vzorem.
6. Učitel při dirigování užívá výrazných a lehce pochopitelných gest.
7. Učitel jasně vymezí čas, kdy je potřeba hrát dle jeho instrukcí, a kdy je čas pro vlastní experimentaci dětí s nástroji.
8. Učitel vybírá přiměřeně obtížné činnosti, postupuje od známého a připojuje k němu nové.
9. Učitel vybírá a přizpůsobuje činnosti podle rozpoložení třídy.
10. Je třeba dbát i na stav hudebních nástrojů.

### 3 HUDEBNÍ NÁSTROJE VYUŽÍVANÉ V MATEŘSKÝCH ŠKOLÁCH

#### 3.1 Rozdělení hudebních nástrojů

Jelikož existuje velké množství různých hudebních nástrojů, používá se řada způsobů k jejich rozdělení. Základními skupinami zmiňovanými u všech níže uvedených autorů však zůstávají nástroje dechové, bicí a strunné, které každý dále rozděluje svým způsobem. S postupem času byla k těmto třem skupinám přidána ještě skupina elektrických hudebních nástrojů.

Klement (1972) rozdělil hudební nástroje na tři skupiny:

1. Strunné, kam jakožto nejstarší smyčcový hudební nástroj patří hudební luk. Dalšími zástupci této skupiny jsou například harfa, loutna, kytara, mandolína, pianino, cimbál nebo niněra.
2. Dechové, které jsou rozdělené do dvou skupin podle způsobu tvorby tónů na dřevěné a žesťové. Patří sem flétna, okarína, šalmaj, anglický roh, zvířecí rohy, lesní roh, trubka, tuba, pozoun, ale také dudy, akordeon či varhany.
3. Bicí, dle autora nejjednodušší hudební nástroje, jsou rozdělovány do dvou hlavních skupin podle schopnosti rozlišení výšky jejich tónu. Jako zástupci jsou uváděny nástroje jako například gong, šterbinový buben, kotle, kastaněty, zvonkohra, xylofon nebo také vibrafon.

Špaček (1991) rozdělil hudební nástroje do pěti skupin:

1. Dechové (aerofonické), pod které spadají dvě hlavní skupiny, a to jednohlasé a vícehlasé hudební nástroje. Jedná se například o zobcovou flétnu, klarinet, saxofon, hoboj, fagot, lesní či anglický roh, pozoun, akordeon nebo foukací harmonika.
2. Bicí (plektronické) se dělí na dvě hlavní skupiny, a to blanzvučné a samozvučné. Patří sem různé druhy bubnů, tamburína, ale také zvonkohra, kastaněty nebo triangel.
3. Strunné (chordofonické) se rozdělují na nástroje smykací, drnkací a úderné. Spadají sem například housle, violoncello, niněra, kytara, mandolína, harfa, cembalo, klavír, křídlo nebo cimbál.

4. Elektrické
5. Automatické (samohrající) jako například kolovrátek

Oling a Wallisch (2004) přidali k níže uvedenému členění i lidský hlas:

1. Bicí nástroje
  - a. Bicí s blánou (membranofony)
  - b. Bicí bez blány (idiofony), pod které mimo různých druhů bubnů a chřestidel spadá i skupina nástrojů nazvaná jako zvláštní idiofony napodobující zvuky přírody. Řadí se sem také škrabky, valcha nebo řehtačka a třecí nástroje, jako jsou například vyladěné sklenice. Do této skupiny je autory zařazeno i tleskání, luskání a stepování.
2. Dechové nástroje dřevěné a žestové.
3. Strunné nástroje drnkací a smyčcové.
4. Foukací a tahací harmoniky (akordeony), kam spadá podle autorů i harmonium nebo flašinet.
5. Elektronické nástroje
6. Elektronická reprodukční zařízení, považovaná autory za pasivní hudební nástroj.
7. Lidský hlas

### **3.2 Využití hudebních nástrojů**

Hudební nástroje nachází dle Klementa (1972) zpravidla největší uplatnění v různých souborech, a to nejen komorních, ale také v orchestru. Orchester vznikl v období baroka, a to především v divadle. Základními nástroji ve smyčcovém orchestru byly housle, violy da gamba a cembalo, ke kterým byly postupně přidávány zobcové flétny, fagot, výjimečně i trubky s pozouny, a dokonce i loutna.

V 18. století se složení orchestru výrazně změnilo. Místo zobcových fléten byly zařazeny příčné flétny, místo viol da gamba zase violy, violoncella a kontrabasy. Dále přibyly hoboje, lesní rohy, klarinety a na stálo také trubky.

V průběhu století devatenáctého se dechová sekce dále rozšiřovala a připojeny byly také nástroje bicí. Díky těmto změnám hrálo v orchestru i více než osmdesát hráčů a v jeho čele stál a dodnes stojí dirigent. V tomto století také vznikl orchestr dechový,

a to především díky vojenské hudbě. Vojenský dechový orchestr byl postaven na žesťových nástrojích, patří sem také ale nástroje dechové dřevěné a do rytmické sekce spadá velký a malý buben společně s talíři.

### 3.3 Dětské hudební nástroje

Dětskými hudebními nástroji Lišková (2006) chápe lehko ovladatelné hudební nástroje patřící do Orffova instrumentáře, které dle Drábka (2004) nemají tradiční hudební nástroje nahradit, ale podpořit u dítěte touhu se na nějaký klasický hudební nástroj naučit hrát. Kurfürst (2002) definuje dětské hudební nástroje jako zvukové hračky obsahující „obecně známé výrobní techniky, postupy a prvky, s nimiž se lze v primitivních formách lidového nástrojařství setkat kdekoliv a kdykoliv.“ (Kurfürst 2002, s. 899) Tyto nástroje následně rozdělil do pěti skupin:

1. Zvukové hračky rostlé jsou hračky vyráběné většinou samotnými dětmi. Jedná se například o kukuřičné housle, hudební luky, píšťalky a různé idiofony.
2. Dětské hudební nástroje smyčcové, které jsou velice podobné klasickým smyčcovým nástrojům a mezi něž patří například housličky.
3. Dětské hudební nástroje s rezonančními dutinami, jenž jsou už jakési zmenšeniny hudebních nástrojů pro dospělé hudebníky. Do této skupiny spadají například skřipky, vyráběné pro děti muzikantů z venkova.
4. Aerofony, se kterými se dodnes lze setkat na trzích. Jedná se o dřevěné, hliněné, ale i železné píšťalky, okaríny, plechové bubínky či vábničky a různá štěrchátka.
5. Elektrofonické a elektronické principy

Zezula a kol. (1990) rozdělil hudební nástroje, se kterými pracují děti v mateřských školách, do dvou skupin. A to na nástroje bicí rytmické a bicí melodické:

1. Rytmické: hůlky, bubínek, tamburína, triangel, chřestidlo, rolničky, zvonek, cinkadlo (pandeira) činel (hraný paličkou), prstové činelky, dřevěný blok hranolový (plochý) i rourový, tympány.
2. Melodické: zvonkohra, metalofon, xylofon. Tyto nástroje jsou vždy zastoupené ve dvou hlasech, a to v altovém a sopránovém.

Neopomenutelnou skupinou dětských hudebních nástrojů je Orffův instrumentář, pojmenovaný po jeho zakladateli, Carlu Orffovi.

### **Carl Orff**

Šafařík (2006) uvádí, že Carl Orff, německý skladatel a pedagog, je jednou z nejvýznamnějších osobností první poloviny dvacátého století. Vytvořil tzv. Das Schulwerk, později přejmenovaný na Orff-Schulwerk-Musik für Kinder. Jedná se o pedagogické dílo zaměřené na hudební rozvoj dítěte, který je postavený na „rytmicko-pohybovém základě s doprovodem jednoduchých hudebních nástrojů.“ (Šafařík, 2006, s. 126) Je důležité zdůraznit, že Orff se zaměřil na elementární hudbu, proto hlavní hudební forma, kterou při své tvorbě dle Vysloužila (1999) využíval, je píseň a jeho inspirací byla především píseň lidová. Proto je žádoucí, aby si jej každá země upravila podle sebe. (Poš, 1969) U nás jej takto přepracovali Ilja Hurník a Petr Eben. (Šafařík, 2006) Orff tímto dle Sedláka (1974) vytvořil základ elementární hudební výchovy vedoucí k všestrannému rozvoji hudebních schopností, ať už se jedná o rytmické cítění, pohybové ztvárnění hudby či cit pro „kulturu slova“. (Sedlák, 1974, s. 159)

Orff chápe elementární hudbu jako spojení hudby, pohybu, tance a řeči. Tedy hudbu, která je přirozená, jednoduchá a srozumitelná každému. Stojí si za tím, že téměř každé dítě je v některém směru hudební výchovy schopno vývoje. Proto nejenže navrhl a nechal vyrobit nástroje sloužící bez rozdílu všem dětem k jednoduché instrumentální hře a improvizaci písňových doprovodů, ale napsal také spoustu sešitů, na jejichž základě se těmito hudebním dovednostem měly děti učit. (Poš, 1969) Dle Sedláka (1974) tímto vytvořil základ elementární hudební výchovy vedoucí k všestrannému rozvoji hudebních schopností, ať už se jedná o rytmické cítění, pohybové ztvárnění hudby či cit pro „kulturu slova“. (Sedlák, 1974, s. 159) Postupem času Orff zjistil, že je nutné učitele pro práci s jeho dílem vyškolit, a proto časem vznikly instituty, kde probíhaly kurzy práce se Schulwerkem. (Poš, 1969) U nás tyto semináře a kurzy poskytuje Česká Orffova Společnost, založená roku 1995. (Informační portál pro umělecké vzdělávání, 2017)

Při sestavování svého instrumentáře Orff nejprve začal s melodickými bicími nástroji s dřevěnými a kovovými kameny - různé druhy xylofonů, metalofonů a zvonkových her, které si pro své účely nechal upravit. Jako další melodický nástroj přidal zobcovou flétnu. Pro basovou sekci vybral tympány, hluboké xylofony, ale také

violoncello, fiduly, gamby a jako drnkací nástroje vybral kytary a loutny. Tento instrumentář však vznikl původně pro starší hráče. Později Orff za pomoci nástrojaře Maendlera sestavil svůj instrumentář tak, jak jej známe. (Poš, 1969)

Sedlák a kol. (1983) rozdělil nástroje Orffova instrumentáře do dvou skupin:

1. Bicí nástroje: dřevěné tyčinky, destičky, tamburíny, kastaněty, dřevěná tlukátka, triangel, bubínek, činely, prstové činelky, dětské tympány a gong. V rámci této skupiny upozorňuje na její hlasitost a říká, že je třeba dbát na to, aby při písňových doprovodech nepřehlušily zpěv a nenutily tak děti ke křiku.
2. Melodické nástroje: metalofony, xylofony a zvonkohry. U této skupiny uvádí také užitečné informace, které mohou pomoci jejich lepšímu využití, a to:
  - a. Původní ladění těchto nástrojů je C-dur, když se však kameny vymění, lze docílit i jiných tónin. Vyjmutím kamenů 4. a 7. stupně, které s vedlejším stupněm tvoří půltón, docílíme dokonce pentatonické stupnice. Ta napomáhá ke snadnější improvizaci.
  - b. Rozsahy nástrojů a jejich speciální notový zápis, je-li potřeba:
    - i. Altový xylofon a metalofon mají rozsah  $c^1 - c^2$ .
    - ii. Sopránový xylofon a metalofon mají rozsah  $c^2 - f^3$  a zapisují se o 1 oktávu níže.
    - iii. Altová zvonkohra s rozsahem  $c^2 - a^3$  se zapisuje o 1 oktávu níže.
    - iv. Sopránová zvonkohra s rozsahem  $c^3 - a^4$  se zapisuje o 2 oktávy níže.

Sedlák a kol. (1983) se společně s Kurkovou (1989) shodují na tom, že k těmto nástrojům bývají také přidávány i zobcové flétny, ať už sopránové, nebo altové, kytara a případně violoncello. Kurková (1989) také říká, že Orff svůj instrumentář i nadále obohacoval o různé další elementární hudební nástroje.

## 4 VYMEZENÍ POJMU NETRADIČNÍ HUDEBNÍ NÁSTROJE

### 4.1 Pojem netradiční hudební nástroj

Dle Kubecové a kol. (2017) jsou netradičními hudebními nástroji chápány jakékoliv předměty, které jsou použity k „vytvoření hudebního zvuku“. (Kubecová et al., 2017, s. 111) Coufalová a kol. (2013) zase uvádí, že za použití základních způsobů rozezvučování nástrojů lze rozezvučit jakýkoliv předmět, který umožňuje produkovat zvuk. Těmito základními způsoby jsou úder, tření a foukání. Netradiční nástroje dělí díky jejich rozmanitosti do různých skupin podle několika kritérií:

1. Na základě prostředků pro objevování nových zvuků:
  - a. Tradiční nástroje rozezvučované jinými způsoby než těmi, které jsou pro ně běžné.
  - b. Nalezené objekty, předměty vytvořené původně za jiným účelem, než je provozování hudby.
  - c. Home-made nástroje, které jsou vyrobené cíleně pro tvorbu hudebních zvuků.
2. Na základě způsobu použití a hry na nástroje:
  - a. Idiofony
  - b. Membranofony
  - c. Chordofony
  - d. Aerofony

### 4.2 Výroba netradičních hudebních nástrojů s dětmi v mateřské škole

Coufalová a kol. (2013) uvádí několik důvodů, proč by se měly děti zabývat výrobou hudebních nástrojů:

1. Praktická činnost pomáhá k pochopení výrobního procesu od počáteční myšlenky, návrhu přes výběr materiálu až po konečný produkt.
2. Rozvoj kritického myšlení, řešení problémů a hledání nových řešení.
3. Rozvoj pracovních kompetencí.
4. Odstranění rozdílů mezi dětmi hrajícími a nehrajícími na běžné hudební nástroje.

5. Podpora zájmu o využití okolních materiálů pro jiné než jejich původní účely.
6. Široké vztahy mezi jednotlivými obory: hudba – pracovní činnosti – výtvarné tvoření – ekologie a spousta dalších.
7. Prohloubení citového vztahu k vlastnoručně vyrobeným věcem a následná motivace k další práci s nástrojem.
8. Praktické řešení nedostatečného množství hudebních nástrojů ve třídách.



## **5 CÍL PRÁCE**

### **5.1 Cíl práce**

Hlavním cílem bakalářské práce bylo poukázat na využití netradičních rytmických hudebních nástrojů k rozvoji hudebních schopností a dovedností dětí předškolního věku a ověřit, zda jsou tyto, mnou vybrané, netradiční hudební nástroje pro děti ve věku 3-4 roky vhodné. Proto jsem vytvořila tematický celek zaměřený na seznámení s netradičními hudebními nástroji a hrou na ně, který je následně ověřený v praxi.

### **5.2 Místo a čas realizace**

Projekt byl uskutečňován 9.-13.5.2022 v prostorách mateřské školy městského typu s šesti třídami a na její přilehlé zahradě. Do třídy, kde byl tematický celek realizován, dochází 24 dětí ve věku 3-4 roky. Jména dětí v práci byla upravena, aby byla zachována jejich anonymita.

## 6 METODIKA

V rámci praktické části byly využity následující metody:

### 6.1 Pozorování

Chrástka (2016) uvádí, že pozorování je nejrozšířenější a ta nejstarší metoda pro získávání dat, kterou lze dělit do různých kategorií jako například:

Krátkodobé nebo dlouhodobé pozorování, jejichž časová hranice není ostře vymezena. Pozorování netrvalí déle jak jednu vyučovací jednotku bývají zpravidla označována jako krátkodobá a využívají se většinou v každodenní běžné praxi.

Přímé a nepřímé pozorování se liší tím, zda se pozorovatel přímo setkává s předmětem pozorování, nebo nikoliv. Při pozorování přímém (označovaném také jako vlastní nebo bezprostřední) se s předmětem pozorování přímo setkává. Při nepřímém (nevlastní, zprostředkované) pracuje pozorovatel s výpověďmi o předmětu pozorování. Tyto výpovědi mohou být jak ve psané, tak i v mluvené podobě.

Dalším častým dělením je také standardizované a nestandardizované pozorování. Standardizovaným se označuje cílevědomé, záměrné, systematické a objektivní pozorování, ke kterému pozorovatel používá speciální observační techniky umožňující snížit intuici a subjektivitu na co nejmenší možnou míru. Naopak nestandardizované pozorování je oběma potlačovanými aspekty poznamenáno.

### 6.2 Rozhovor

Švaříček a Šedřová (2007) popisují tuto metodu jako nejčastěji používanou k porozumění pohledu dotazovaných na dané téma a zachycení jejich myšlenek v přirozené formě. Tazatel, výzkumník, vybírá otázky, rozhovor vede a také ukončuje. Existují dva hlavní typy rozhovoru, a to polostrukturovaný a nestrukturovaný rozhovor. Na polostrukturovaný rozhovor si výzkumník otázky předem připraví, zatímco pro nestrukturovaný rozhovor může být připravena pouze jedna otázka a výzkumník poté dále pokračuje v rozhovoru na základě odpovědí dotazovaného. Při použití této metody by měl být tazatel dobrým pozorovatelem, který je citlivý a pozorný k projevům

dotazovaného. Je důležité proto nezapomenout, že metody pozorování a rozhovor jsou velmi úzce spojeny.

V průběhu rozhovoru pokládá tazatel různé druhy otázek jako jsou například:

1. Úvodní otázky
2. Hlavní otázky, které mají povzbuzovat dotazovaného k vyprávění o tématech pro výzkum stěžejních.
3. Navazující otázky, které slouží k dovysvětlení, lepšímu pochopení a proniknutí do odpovědí dotazovaného.
4. Nepřímé otázky
5. Dynamické otázky, které podporují dotazovaného ve vyprávění a také pomáhají odlehčení a uvolnění napětí.
6. Ukončovací otázky

### **6.3 Dotazník**

Dle Chrástky (2016) je dotazník velmi častou metodou používanou k získání dat, kdy jsou otázky předem připravené a pečlivě formulované. Termín „otázka“ však může být zavádějící, a proto se používá raději termín „položka“, protože ne všechny položky dotazníku mají formu otázky. Dotazník vyplňuje dotazovaný (respondent) písemně, díky čemuž lze shromáždit velké množství dat od spousty respondentů v relativně krátkém čase. Má však velkou nevýhodu a to tu, že respondenti zodpovídají dané otázky tak, jak sebe vnímají, nebo podle toho, jak chtějí, aby byli vnímáni. Je proto důležité v odpovědích rozlišovat objektivní informace.

V rámci dotazníku Chrástka (2016) rozlišuje několik druhů položek:

1. Kontaktní položky, sloužící k vytvoření kontaktu mezi výzkumníkem a respondentem a uvedení do zkoumaného problému
2. Funkcionálně psychologické položky, soužící k odstranění napětí u respondenta a jeho případnému naladění na měnící se téma
3. Kontrolní položky, které prověřují věrohodnost údajů, jenž jsou v dotazníku zjišťovány. Položky týkající se stejného údaje jsou tedy v dotazníku ve variacích zahrnuty několikrát v různých částech.

4. Filtrační položky, jež slouží k vyřazování jedinců, kteří nemají pro dané šetření význam.

Lze je však také dělit podle jejich funkce:

1. Položky zjišťující fakta, které jsou často používané v úvodu dotazníku a jsou často dichotomické.
2. Položky zjišťující znalosti nebo vědomosti, které musí být formulovány opatrně, aby se respondent necítil při nevědomosti nepříjemně.
3. Položky zjišťující mínění, postoje a motivy, ze kterých při jejich použití nesmí být čitelný postoj autora dotazníku. Je důležité mít na paměti, že tyto otázky mohou mít na respondenta negativní vliv.

Rozlišuje se také několik druhů odpovědí, které závisí na druhu položek:

1. Otevřené (nestrukturované) položky nenabízejí respondentovi předem vybrané odpovědi. Respondent má proto naprostou volnost při své odpovědi. Tato volnost však při vyhodnocování působí potíže kvůli její individualitě.
2. Uzavřené (strukturované) položky na druhou stranu respondentovi nabízí odpovědi předem připravené. Díky tomu je následné vyhodnocování odpovědí výrazně jednodušší než u předchozího typu. Jejich nevýhodou je však jejich připravenost, respondenti tak nemají tak velký prostor pro individualizaci své odpovědi. Uzavřené položky se dále dělí na:
  - a. Dichotomické, na něž lze odpovědět pouze dvěma vzájemně se vylučujícími odpověďmi.
  - b. Polytomické, kdy má respondent na výběr z více jak dvou odpovědí, z nichž má vybrat jednu. Řadí se sem i škálové položky, kdy respondent vybírá ze škály určitý, jemu vyhovující, bod.
3. Aby se předešlo vynechání možných odpovědí, používají se také polouzavřené položky, které nabízí respondentovi možnost doplnit jinou odpověď, než byla uvedena ve výběru.

## 7 PŘÍPRAVA NA REALIZACI

Tematický plán nese dle třídního vzdělávacího programu mateřské školy název „Maminko má milá“. Předem jsem si předměty rozdělila do jednotlivých dní po celý týden, ale pořadí bude na volbě dětí. Každý den budeme s dětmi zkoumat, jak bychom na daný předmět mohli hrát. Také jsem si připravila dostatek doprovodných aktivit, které dle aktuální situace budu s dětmi realizovat.

### **Pondělí – seznámení s předměty**

S dětmi si zazpíváme písničku z minulého týdne jako úvod do tématu rodina, o které si poté budeme s dětmi povídat. Budu se ptát nejen na to, jak jejich rodina vypadá, kdo v ní je, ale také na to, zda si s někým z rodiny zpívají, jaká je jejich nejoblíbenější písnička a jestli si ke zpěvu hrají i na nějaké hudební nástroje. Poté budou děti hádat podle obrázků, jaké písničky si zazpíváme. Obrázky společně rozmístíme po třídě a další aktivitou budou hudební hádanky. Začnu hrát (i zpívat na slabiku na/la) jednu ze tří písní. Úkolem dětí bude najít příslušný obrázek a stoupnout si k němu. Pro kontrolu danou písničku zazpíváme. Aktivitu zakončíme výběrem písničky, kterou by si děti rády zahrály na nějaký hudební nástroj. Poté si popovídáme o tom, jaké hudební nástroje děti znají a jaké mají ve školce. Přinesu jim překvapení zabalené v látce a postupně ho budeme odkrývat. Po odkrytí pojmenujeme předměty, které na látce máme, a prozkoumáme je. Hlavní věcí, která nás bude zajímat, je, zda se na tyto předměty dá hrát jako na hudební nástroje. Zeptám se dětí, zda to budou chtít zítra zkusit, a nechám je vybrat, na který z těchto předmětů si chtějí další den zkusit zahrát. Výběr hudebního nástroje proběhne stejně jako výběr písně, se kterou budeme pracovat. U kterého nástroje bude nejvíce hlasů, ten budeme následující den zkoumat. Ostatní nástroje si necháme na další dny.

### **Řízená činnost**

Organizace: společně na koberci

Pomůcky:

1. Noty: Písnička pro mámy a táty, Skákal pes, Pec nám spadla, Běží liška k Táboru

2. Klávesy
3. Obrázky k písním (pes skákající přes pole, rozpadlá pec, liška s pytle)
4. Orffův instrumentář
5. Plato od vajec, skleněná lahvička, tubička od šumivých vitamínů (od každého 2-3 ks)

#### Metodický postup:

- Zaspíváme si písničku z minulého týdne jako úvod k našemu tématu o rodině.
- Hlavní otázky:
  - Jak vypadá tvoje rodina? – Kdo všechno v ní je?
  - Zpíváte si doma? Kde všude zpíváte?
  - Jakou písničku zpíváte nejraději a s kým?
  - Hrajete i na nějaké hudební nástroje, když si zpíváte?
- Výběr písně: 3 obrázky (ke každé písničce jeden)
  - Co je na obrázcích? Co by to mohlo být za písničku?
  - Zpěv každé písničky
  - Hudební hádanky:
    - Rozmístíme společně s dětmi obrázky po třídě – každý do jiného rohu.
    - Začnu hrát jednu z písní a děti musí najít a stoupnout si k příslušnému obrázku, písně budu střídat.
  - Samotný výběr písně: Děti si vyberou písničku, kterou z těch tří by si nejraději zahrály na nějaký hudební nástroj. S písní, u jejíhož obrázku bude nejvíce dětí, budeme pracovat po zbytek týdne.
- Máme ve školce nějaké hudební nástroje, které děti znají?
- Překvapení pro děti: „Copak to v tom šátku asi je?“ → společné rozbalování šátku a odhalení tubiček od šumivých vitamínů, plat od vajec a skleněných lahviček
- Po rozbalení šátku: Zkoumání předmětů. „A mohli bychom hrát i na tyto věci jako na hudební nástroje?“
- Vybereme s dětmi, na který nástroj budeme zítra hrát. Výběr hudebního nástroje bude probíhat stejně jako výběr písně.

## Úterý – tubička od šumivých vitamínů

Z tubiček jsem vyprázdnila obsah a vysypala kuličky pro zachycení vlhkosti, které jsou uschovány ve víčkách těchto tubiček. Cílem bylo, aby tubičky nevydávaly při hrkání žádný zvuk, který by mohl zkreslovat samotný zvuk vody, kamínků nebo písku.



Příloha č. 1

Hned po svačině se vydáme na zahradu zkoumat zvuky, které může vydávat tubička od vitamínů. Nejprve si poslechneme, jestli tubička vydává nějaký zvuk sama o sobě. Nevydává, protože jsem ze všech vysypala kuličky na pohlcování vlhkosti. Poté nechám děti vymýšlet, co všechno by se s tubičkami dalo dělat, aby hrály ještě jinak. Všechny nápady zkusíme s dětmi realizovat. Sama budu mít předem připravené nádoby s pískem a vodou. Kdyby děti nevěděly, začneme plnit tubičky kamínky, poté pískem a nakonec vodou. Vždy naplníme všichni tubičku stejným materiálem, zkusíme si na ni všichni zahrát a poté materiál vysypeme či vylijeme zpět tam, odkud jsme ho vzali, abychom si mohli tubičky naplnit dalším materiálem. Já nic vysypávat nebudu, vždy si vezmu novou tubičku, abychom potom mohli poznávat při opakování, co všechno jsme měli za zvuky a materiály. Po vyzkoušení všech různých předmětů, kterými jsme tubičky plnili, si připomeneme všechny zvuky. Jak zněla prázdná tubička, jak naplněná kamínky, pískem a nakonec, jak zněla tubička naplněná vodou. Děti si poté vyberou zvuk, který se jim líbil nejvíc, a podle toho si svou tubičku naplní. Tubičku každému podepíši. Až po sobě uklidíme, budou mít děti za úkol najít k sobě kamaráda či kamarády, kterým hraje tubička stejně. Pokud bude čas, můžeme si zahrát a zazpívat písničku, kterou jsme si v pondělí vybrali, jako orchestr. Děti budou hudebníci, zůstanou ve skupinkách podle jednotlivých zvuků a já budu jako dirigent ukazovat, která skupinka bude zrovna hrát. Nakonec vybereme předmět, na který budeme následující den zkoušet hrát.

### **Řízená činnost**

Organizace: za hezkého počasí venku na zahradě

Pomůcky:

1. Plastové tubičky od šumivých tablet (28ks – pro každé dítě 1 + 4 ks navíc pro učitelku = na každý materiál jiná tubička)

2. Písek
3. Kamínky
4. Voda
5. Nádoby na písek a vodu

Metodický postup:

- Každé dítě si vezme z košíčku jednu tubičku. Zkusíme si poslechnout, zda vydává nějaký zvuk. Děti budou vymýšlet, jak by se na ní dalo hrát. Co bychom mohli do té tubičky dát, aby hrála jinak? Budeme postupovat podle nápadů dětí, všechny/co nejvíce nápadů zkusíme zrealizovat.
  1. Kamínky: každé dítě si nasbírá kamínky do tubičky po zahradě samo a když budeme mít nástroje připravené všichni, zkusíme si na ně společně zahrát podle toho, jak budu já ukazovat. Kdo bude chtít, vymyslí vlastní rytmus, který po něm budeme opakovat.
  2. Písek: Každé dítě si nabere do tubičky písek. Když budeme mít takto připravené nástroje všichni, opět si na ně společně zahrajeme s tím, že kdo bude chtít, vymyslí rytmus, který po něm budeme opakovat.
  3. Voda: Z nádob si do tubiček nabereme vodu a opět si na ně společně zahrajeme a budeme vymýšlet různé rytmy.
- Budu mít u sebe 3 různé tubičky, uvnitř kterých bude pokaždé něco jiného, a budu s nimi chrastit. Pamatují si děti, jak zněly jednotlivé materiály?
- Děti si vyberou, který ze zvuků se jim líbil nejvíc. Podle toho si do tubiček dají ten materiál, který vydává daný zvuk.
- Zahrajeme si zvukové pexeso: Děti budou mít každá svou tubičku, zamíchám je a poté k sobě budou hledat kamaráda/kamarády, kterým hraje tubička stejně.
- Pokud zbyde čas, můžeme si zahrát a zazpívat písničku, kterou jsme si v pondělí vybrali, jako orchestr. Děti jsou hudebníci, rozdělení z pexesa do skupinek jednotlivých nástrojů a já budu jako dirigent ukazovat, která skupinka a jak bude zrovna hrát.
- Nakonec vybereme hudební nástroj, na který budou děti chtít hrát ve středu.



## Středa – plata od vajec

Velká plata na 30 kusů vajec jsem rozstříhala na poloviny pro lepší manipulaci s nimi.

Příloha č. 2

Děti se vezmou plata od vajec a budeme si povídat, co to je, k čemu, kdo u nich doma sbírá vajíčka, pokud mají doma slepice. Poté budeme vymýšlet různé způsoby, jak by se dalo na plata hrát, a všechny nápady zkusíme s dětmi realizovat. Následovat bude Hra na



slepičky – štronzo. Budu hrát na plata a děti běhat, a když hrát přestanu, děti si dřepnou jako slepičky. Postupně můžeme zkusit hru ztížit – střídání chůze, běh, dřep. Nakonec si zahrajeme a zazpíváme písničku, kterou jsme v pondělí vybrali.

Pokud zbyde čas, budeme zkoumat ještě zvuky, které vydává papír. Zamyslíme se s dětmi nad tím, kdo z rodiny rád čte knížky nebo noviny. Zeptám se, jestli už byl někdo v knihovně, a poté si zahrajeme hru Na knihovnici. Děti si představí, že jsou s nějakým členem rodiny v knihovně a procházejí se tam. V knihovně je také stará paní knihovnice, která hlídá pořádek. Když se knihovnice bude rozhlížet po knihovně, musí si děti sednout a předvádět, že si prohlížejí knížku. Když si však knihovnice bude číst (šustit papírem), můžou se děti dál procházet po knihovně.

### **Řízená činnost**

Organizace: společně na koberci

Pomůcky:

1. Plata od vajec (26ks = 13 plat na 30 vajec rozpůlíme, aby se na ně dětem lépe hrálo)
2. Role papíru (Navíc, kdyby zbyl čas.)

Metodický postup:

- Každé dítě si vezme jedno plata.
- Ví děti, co to je a k čemu to slouží?
- Kdo u nich v rodině chodí sbírat vajíčka nebo je kupuje?

- Děti budou vymýšlet různé způsoby, jakými by se na něj dalo hrát. Budeme postupovat podle nápadů dětí, všechny/co nejvíce nápadů zkusíme realizovat. Děti mohou vymýšlet různé rytmy, které po nich budeme opakovat.
- Hra na slepičky (štronzo): Když budu hrát na plato, děti běhají. Když přestanu, děti si dřepnou jako slepičky. Postupně můžeme zkusit přidat i střídání chůze – běh – dřep.
- Nakonec si před vycházkou zahrajeme a zazpíváme písničku, kterou jsme v pondělí vybrali. Pokud děti vymyslí více způsobů hry na plata, rozdělíme děti do skupin. Zase si zahrajeme na orchestr. Kdo to bude zvládat, bude zároveň hrát podle pokynů a zpívat se mnou.

V zásobě mít připravenou roli papíru:

- Zkoumání zvuků, které vydává.
- Kdo z rodiny rád čte knížky/noviny? Byly už děti někdy v knihovně? Tam musíme všichni potichu, abychom nerušili lidi, kteří si chtějí číst nebo se potřebují učit.
- Pohybová hra na knihovnici: Děti si představí, že jsou s maminkou nebo jiným členem rodiny v knihovně. Paní knihovnice tam půjčuje lidem knížky a také hlídá, aby nebyl v knihovně velký hluk. Když má chvíli čas, ráda si čte, občas ale přestane číst a rozhlíží se po knihovně, jestli je všechno v pořádku. Je už stará a moc dobře nevidí. Dneska si dokonce zapomněla doma brýle. Když paní knihovnice čte, mohou se děti procházet po knihovně, ale když číst přestane, děti si sednou, jako že si prohlíží knížku.

## Čtvrtek – skleněné lahvičky

Prázdné 20ml skleněné lahvičky jsem vyčistila, vysušila a odstranila z nich etikety.

Příloha č. 3



Každé dítě bude mít svou skleněnou lahvičku. I dnes budeme vymýšlet různé způsoby, jakými by se na ně dalo hrát, a všechny nápady zkusíme realizovat. Já budu mít v zásobě ještě také foukání do lahviček a bublání do vody. Při foukání do lahviček děti rozdělím na dvě skupiny. Jedna bude zpívat a druhá hrát. Při bublání už ale skupiny dělat nebudu, zpívat při tom můžeme všichni. Nakonec si zahrajeme dvě varianty hry na Zatoulaný tón. Nejprve si zahrajeme variantu, kdy mají všechny děti zavřené oči a ukazují všechny naráz směrem, odkud se tón ozývá. Poté si vyzkoušíme druhou variantu. Děti budou stát v kroužku, každé bude mít svou lahvičku a jedno dítě bez lahvičky bude stát uprostřed se zavřenýma očima. Dítě z kroužku, které pohladím, bude foukat do lahvičky a dítě uprostřed ukáže tím směrem, odkud slyší tón. Následně se děti vymění.

### **Řízená činnost**

Organizace: za hezkého počasí venku na zahradě

Pomůcky:

1. Malé skleněné lahvičky (pro každé dítě 1 + 1 pro učitelku)
2. Nádoby s vodou

Metodický postup:

- Zkoumání zvuků, které vydávají skleněné lahvičky. Děti budou vymýšlet různé způsoby, jakými by se na lahvičky dalo hrát. Budeme postupovat podle nápadů dětí a všechny/co nejvíce nápadů zkusíme realizovat.
- Foukání: Nejprve zkusíme na ukazování foukat společně. Poté se rozdělíme s dětmi na poloviny. První polovina bude foukat do lahviček podle toho, jak budu ukazovat, a druhá bude zpívat. Poté se vyměníme.
- Bublání ve vodě: Nejprve zkusíme na ukazování všichni společně, potom zkusíme přidat ke hře i zpěv a nakonec se opět rozdělíme na poloviny. Jedna bude pouze hrát a druhá zpívat, poté se skupinky vymění.

- Zatoulaný tón:
  1. Varianta: Děti stojí v řadě (mohou i v kroužku) se zavřenýma očima a ukazují směrem, odkud slyší tón znít. Na lahvičku hraje vždy pouze jeden.
  2. Varianta: Stojíme v kroužku, každé dítě má lahvičku, jedno stojí uprostřed, má zavřené oči. Dítě z kroužku, které pohládím, začne foukat do lahvičky a dítě uprostřed ukáže tím směrem, odkud slyší tón. Následuje výměna hadačů.

## Pátek – orchestr

Připomeneme si s dětmi, jaké nástroje jsme s dětmi celý týden zkoumali, jak znějí. Děti si poté vyberou jeden z nástrojů, na který budou chtít hrát, a stane se z nás orchestr, který já budu dirigovat. Děti budou rozdělené do skupin podle nástrojů. Nejprve budou děti hrát na ukázání a já budu zpívat. Postupně budeme ke hře zkoušet přidávat i zpěv. Nakonec si zhodnotíme, jak se dětem aktivita uplynulého týdne líbila, a zahrajeme si hry, které je bavily nejvíc.

### **Řízená činnost**

Organizace: za hezkého počasí venku na zahradě

Pomůcky: všechny hudební nástroje, které jsme s dětmi přes týden zkoumali.

Metodický postup:

- Společně si připomeneme, jak jednotlivé nástroje hrají.
- Děti si vyberou nástroj, na který chtějí hrát.
- Stane se z nás orchestr, já jsem dirigent. Děti jsou rozdělené do skupin: tubičky, plata od vajec a lahvičky. Nejprve budou děti pouze hrát na ukázání a zpívat budu já, postupně budeme ke hře zkoušet přidávat i zpěv.
- Závěrečné hodnocení týdne: Určíme míru hlasitosti hry na hudební nástroj podle toho, jak moc se dětem týdenní program líbil.
- Nakonec si zahrajeme hry, které děti bavily nejvíc.

## 8 PRŮBĚH REALIZACE

Již během přípravy bylo zmíněno, že nástroje na další den si vyberou děti samy. Program řízené činnosti a výběr jednotlivých nástrojů tedy probíhaly následovně.

### Pondělí

Nejprve jsme si s dětmi zazpívali písničku z minulého týdne „Písnička pro mámy a táty“. Ptala jsem se jich, o kom se v ní zpívalo, a tím jsme navázali na rodinu. Posílali jsme si dřevěnou figurku chlapce. Kdo měl figurku, říkal, koho má v rodině. Pro urychlení kvůli velkému počtu dětí (24) měl každý vyjmenovat pouze členy rodiny, se kterými bydlí v jednom bytě/domě, přesto téměř každý vyjmenovával všechny příbuzné, o kterých ví.

Poté jsem dětem ukázala obrázky a ptala jsem se jich, jaká se jim vybaví písnička, když vidí konkrétní obrázek. Vždy jsem ukázala jen jeden a čekala na odpovědi. Když se shodly na jednom názvu, zahrála a zazpívala jsem písničku s tím, že ti, co jí znali, mohli a zpívali se mnou. Potvrdili jsme si tak, že je to opravdu ta písnička, kterou si děti myslely. Následně jsem se jich vždy ptala, kam mám daný obrázek ve třídě umístit. Po ukončení těchto hudebních hádanek jsem střídavě hrála melodie písní, přičemž během mé hry děti chodily v kroužku, poslouchaly a přemýšlely, jakou písničku ze tří vystavených hraji. Po ukončení si šly stoupnout k danému obrázku. První písní byl „Skákal pes“, děti následně během hádání druhé písně „Pec nám spadla“ skákaly jako pejsek přes oves, jako je tomu v písni první. Poslední hádankou byla „Běží liška k Táboru“. Několikrát jsme hru zopakovali. Nakonec jsem všechny děti vyzvala, aby si pořádně prohlédly obrázky a vybraly písničku, kterou by si rády s někým doma zazpívaly. Během jejího vybírání jsem doprostřed třídy dala překvapení zabalené v šátku a řekla, že ho společně rozbálíme, až vybereme písničku. Nejvíce hlasů získala „Běží liška k Táboru“.

Zatímco jsme se vraceli do kroužku, přišla Karolína k šátku položenému na zemi, vzala za něj a rozsypala celý obsah. Vyzvala jsem ji tedy, ať předměty vrátí na šátek a sedne si za ostatními do kroužku. Předměty jsem postupně zvedala a ptala se, jak se jim říká, na co se používají, jestli by se na ně dalo hrát, a podala je dětem ať si to vyzkouší. Jelikož jsem měla od každého předmětu 3 kusy, dala jsem je na zkoumání vždy třem dětem, které je následně posílaly dál. Vždy jsme zkoumali pouze 1 předmět, po ukončení

této aktivity jsme společně rozmístili jednotlivé potenciální hudební nástroje po třídě stejně jako obrázky k písničkám a děti si i stejným způsobem vybraly ten nástroj, který je nejvíce zaujal a na který si chtějí zítra zahrát. Vybraly si skleněné lahvičky.

### Úterý – skleněné lahvičky

Hned ráno jsme během rozcvičky hráli s dětmi hru z předchozího dne, hádání písniček. Tentokrát jsem ale nehrála na klávesy, protože jsme šli ihned po svačině na zahradu, a zpívala jsem pouze melodii na slabiku „na“. V průběhu hry jsem střídala poskoky, chůzi a běh. Jelikož děti také znaly všechny tři písně, začaly se po druhé hádance řadit u poslední písně, kterou jsem ještě nezpívala. Jejich úsudek byl správný, chtěla jsem zpívat tu poslední, ale když jsem je viděla, rozhodla jsem se svůj původní plán změnit. Děti byly překvapené a tato změna je pobavila natolik, že vyskaly radostí a ihned běžely ke správnému obrázku, i když měly běhat v kroužku a seřadit se u něj až po ukončení zpěvu.

Na zahradě jsem s paní učitelkou připravila misky a konev s vodou. Nejprve jsem obešla všechny děti s taškou plnou skleněných lahviček. Každý si vzal jednu. Následně jsem je vyzvala, aby na ně zkoušely hrát. Chodila jsem okolo a dívala se, kdo co vymyslel. Vždy jsme si všichni nový způsob hry vyzkoušeli. Nejprve jsme ťukali lahvičkami o dřevěnou lavičku, na které děti původně seděly, poté jsme lahvičkami ťukali o sebe a také jsme do nich foukali. Třídu jsem rozdělila na dvě skupinky a během každého nového způsobu hry vždy jedna skupina hrála a druhá se mnou zpívala. I když jsem původně chtěla pracovat celý týden pouze s jednou písní, a to s tou vybranou v pondělí, zpívali jsme nakonec všechny tři. Poté, co jsme si vyzkoušeli všechny tři způsoby hry, jsem na trávník rozmístila barevné obruče, do kterých jsem umístila nádoby na vodu, a ke každému stanovišti jsem přiřadila jednu skupinku dětí. Tyto skupinky byly čtyři.

Než jsme začali pracovat s vodou, zeptala jsem se, jaká pravidla budeme při práci s ní dodržovat. Vždy jsem odpověď zopakovala a dotazovala se na důvod, proč to tak je, aby děti pochopily smysl pravidel, která říkají. Odpovědi dětí byly následovné: „Vodu necákáme kolem sebe ani na sebe.“(Anna) – „A dáváme pozor, abychom nebyli mokří.“(Josef) – „Protože bysme byli nemocný, kdybychom byli mokří.“(Lenka) – „Necákáme ani na zem.“(Eliška) Mou další otázkou bylo, jestli děti vidí na zahradě něco, co potřebuje k životu vodu: „Tráva!“ – „Kytky!“ – „Stromy!“ – „Keře!“ Křičely jeden přes

druhého. Posledním dotazem bylo, co uděláme s tou vodou, až skončíme. Všichni odpověděli, že zalijeme stromy a květiny na zahradě. Všechno jsem ještě jednou zopakovala a pustili jsme se do zkoumání zvuků, které dokážeme z lahvíček vyloudit ve vodě. Zjistili jsme, že lahvíčky dělají zvuk, když je potápíme do vody a vzduch z nich bublá ven. Lahvíčky také vydávají jiný zvuk, když s nimi děti cinkají o misku nebo o sebe ve vodě. Jedna skupinka dokonce také přišla s tím, že lahvíčka vydává zvuk, když do ní strčí prst a rychle ho vyndají.

Jelikož jsme neměli dostatek času na zpěv písně za doprovodu těchto zvuků, ukončila jsem aktivitu tím, že každý si dvakrát nabere do lahvíčky vodu, vybere si nějaký strom či keř a ten zalije. Většina šla opravdu pouze 2x, pár rychlých dětí, které viděly, že ti pomalejší jdou teprve podruhé, šlo i potřetí, potom jsem je ale zastavila a počkali jsme na zbytek. Jelikož v nádobách zbylo už jen takové množství vody, aby se děti nepolíly, každá skupinka dostala za úkol společně vzít nádobu se zbytkem vody, vybrat jeden strom nebo keř a ten zalít. Poté jsme pozorovali u jednoho velkého stromu, kam všude voda teče, a jaké dělá v hlíně cestičky, než se vsákne.

Nakonec jsme uklidili obruče a nádoby na jedno místo a zhodnotili jsme dnešní den. Ten, koho dnes aktivity bavily, si stoupl k obručím, a koho ne, zůstal sedět na lavičce. Poděkovala jsem dětem za jejich hodnocení a řekla, že se zeptám každé skupinky, proč si šli stoupnout tam, kde jsou, co přesně je bavilo a nebavilo. Před příchodem další třídy jsem se stihla zeptat pouze dětí na lavičce, co je nebavilo. Zazněla téměř jednohlasná odpověď: „Bylo to dlouhý, už si můžeme jít hrát?“ To už přicházela na zahradu další třída. Vybrali jsme tedy s dětmi ještě nástroj, na který budeme hrát zítra. Kdo chtěl hrát na plata od vajec, sednul si, kdo na tubičky od šumivých vitamínů, stoupl si. Zvoleny byly plastové tubičky od šumivých vitamínů.

### **Středa – plastové tubičky od šumivých vitamínů**

I dnes jsme šli po svačině ihned na zahradu, kde jsem s paní učitelkou připravila konev s vodou. Obešla jsem všechny s taškou plnou plastových tubiček od šumivých vitamínů a nechala jsem děti zkoumat a vymýšlet způsoby hry na ně. Opět jsme zpívali všechny tři písničky za doprovodu ťukání o lavičku a tubičkou o tubičku. Pobízela jsem děti, ať přemýšlí, co by se s tubičkami mohlo ještě dělat, ať si zkusí zahrkat u ucha, jestli něco uslyší. Jen, co mi jeden po druhém začali odpovídat, že nic neslyší, zeptala jsem se:



„A jak to uděláme, aby tubička nějak hrála?“ V tom jeden přes druhého začali volat: „Dáme do nich písek!“ – „Kamínky!“ – „Dáme tam vodu!“ Vyzvala jsem děti, ať udělají skupinky podle toho, který materiál chtějí plnit jako první, a tím materiálem, u kterého bude nejvíce dětí, začneme. Po rozdělení jsme společně spočítali, kolik členů je v každé skupince. Jako první jsme spočítali ty, kteří chtěli plnit kamínky, bylo jich 16. Těch, co chtěli plnit nejdříve vodou, bylo 7 a jediný Antonín chtěl začít s pískem. Nejprve jsme tedy naplnili tubičky kamínky ze hřiště a zahráli s nimi doprovod k písni „Pec nám spadla“. Následně děti kamínky vysypaly zpět na hřiště, já si tubičku uložila pro další aktivity a dali jsme se do plnění vodou. Po zpěvu písně „Běží liška k Táboru“ jsme stejně jako včera zalili vodou keře a stromy na zahradě a následně jsem děti vyzvala, ať naplní tubičky pískem. Po odehrání poslední písně „Skákal pes“ děti vysypaly písek zpět k pískovišti. Měla jsem sice připravené kamínky i písek ve svých nádobách, ale po předchozí konzultaci s paní učitelkou byla nakonec zrealizována tato varianta..

Během vysypávání písku jsem připravila na zahradě 3 stanoviště z obručí, ve které vždy byla jedna z naplněných tubiček. V každé obruči tedy ležela jedna tubička s jiným materiálem uvnitř než v těch ostatních dvou. Děti následně chodily na jednotlivá stanoviště a vybíraly si zvuk tubičky, který se jim líbil nejvíce, a daly k němu svou prázdnou tubičku. Chtěla jsem jim následně poskytnout materiály k jejich plnění, ale to už přišla na zahradu další třída. Rozhodla jsem se tedy ukončit činnost otázkou, zda děti poznaly, jaký materiál je uvnitř. Ověřili jsme to společně hrou na danou tubičku a ještě i vizuální kontrolou jejím otevřením. Nakonec každý svou tubičku odnesl do žluté obruče na straně a děti si mohly jít hrát.

#### **Čtvrtek – plata od vajec**

Během ranních her jsem si zvala postupně děti ke stolečkům, kde si vyzdobily plata od vajec fixami. Zdobení dětem trvalo docela dlouho, některé děti si totiž daly na výzdobě hodně záležet a opravdu se jim to povedlo. Velmi originální výtvar měl Dominik. Nechal nevybarvený jeden dílek, abych mu do něj mohla napsat jeho jméno. Všichni ostatní jej měli napsané z boku, ale on byl jediný, koho něco takového napadlo, a byl na svůj výtvar řádně pyšný. Následně jsme se všichni sešli v kruhu na koberci, pozdravili se a po ranních rituálech jsme se dali do vymýšlení způsobů hry na tyto hudební nástroje. Nejdříve děti zkoušely hrát na plata jako na bubínky, potom jimi bouchaly o zem a také

ve dvojicích platem o plato. Dominika nakonec napadlo, že bychom mohli jezdit rukou po hrbolcích. Každý z těchto způsobů hry jsme společně všichni vyzkoušeli a zpívali jsme k tomu opět všechny 3 písničky, které nás provázely celý týden. Na doprovod ke každé z nich jsme samozřejmě použili jiný styl hry na plata. Po ukončení této aktivity jsem dětem řekla, aby si plata při odchodu na zahradu uklidil každý do své skříňky, ale v tom mě paní učitelka zastavila. Nedošlo mi totiž, že by si je některé děti mohly odnést domů a zítra by neměly nástroj, proto jsem se rozhodla, že z plat s dětmi postavíme věž. Někteří chlapci dokonce při stavění věže na ta plata hráli a prozpěvovali si. Opravdu mě toto jejich počínání potěšilo, nebýt však paní učitelky, která mi o nich během rozboru uplynulého dne řekla, sama bych si chlapců nevšimla.

### Pátek

Dnes jsem si během ranních her opět postupně zvala děti ke stolečkům. Tentokrát si však každý naplnil tubičku od vitamínů vodou, pískem nebo kamínky. Vždy jsem nechala děti vybrat ze 3 zvuků ten, který se jim líbil nejvíce, a následně děti tubičku naplnily. Jelikož jsem však neměla klasické kamínky, na které jsou děti z hřiště zvyklé, vybrala si Stela připravené modré kamínky bez poslechnutí tubiček, protože se jí líbily a ihned jimi začala plnit tu svou. Najednou přišla její kamarádka Liliana a Stela se jí snažila přimět k tomu, aby i ona svou tubičku ihned naplnila modrými kamínky. Liliana si však nenechala radit, nejprve si dle mých instrukcí všechny tubičky poslechla a vybrala si podle svého, byť i ona skončila s modrými kamínky.

Během svačiny jsem po třídě do kruhu dětem rozmístila jejich hudební nástroje. Poté jsem jim řekla, ať každý zkusí poznat své plato a sednout si tak na své místo, aby měly nástroje za zády. Děti na nástroje však po usednutí začaly hrát, připomněla jsem jim tedy, že počkáme, až přijdou i ostatní, a budeme hrát společně. Rychle jsme se sešli, takže toto čekání netrvalo moc dlouho. Po usazení posledního dítěte jsem je nechala, ať si každý vybere nástroj, jehož zvuk se mu líbí nejvíce. Vznikly tak 3 skupinky: číslo 1 = skleněné lahvičky – 8 dětí, číslo 2 = plata od vajec – 4 děti a číslo 3 = tubičky od vitamínů – 12 dětí. Tyto hudební sekce jsem poté rozmístila tak, aby u okna stály děti, co mají v ruce skleněné lahvičky, uprostřed třídy chlapci s platy od vajec a u dveří děti s plastovými tubičkami. Postavila jsem všechny do půlkruhu jako na orchestru tak, aby na mě každý viděl. Následně jsme si vyzkoušeli hru na nástroje podle dirigenta. Já

ukazovala a děti hrály. Jelikož dnes nebyly děti pouze na poloviny, jak byly zvyklé z předchozích dní, ale měli jsme skupinky 3, musely se v mém ukazování zorientovat. Samozřejmě jsem veškerá svá gesta doprovázela slovem: „Hraje jenom ta skupinka, na kterou se dívám a ukazuju, jak má hrát, ostatní čekají.“ Několikrát jsem skupinky mezi sebou vystřídala a poté jsme zkusili připojit i zpěv.

Ve skupině číslo 3, plastové tubičky, hrála převážně děvčata, Stela s Lili neměly s hraním podle mého dirigování žádný problém. Dokonce kontrolovaly i ostatní děti, zda hrají správně a upozorňovaly je, když tomu tak nebylo. Skupina číslo 2, plata od vajec, se skládala ze 4 chlapců. Dominik hrál podle pokynů ihned, Janek se Standou vypadali ze začátku zmateně, ale poté se podle Dominika zorientovali. Jakmile se však začal Radek předvádět, okamžitě se k němu přidali. I tak ale dávali pozor a věděli, kdy mají hrát. Nejtěžší na dirigování byla skupina číslo 1, skleněné lahvičky. Některé děti se dívaly z okna či po ostatních, jiné si povídaly, Daniel s Arianem se dokonce poštuchovali. Po upozornění sice dávali na chvíli pozor, ale následně dělali zase něco jiného. Proto jsem hru zastavila a řekla, že nám to takhle moc nejde a zkusíme to jinak. Vysvětlila jsem tedy dětem, že když budu mít ruce za zády, budou mít i ony ruce za zády a budeme všichni zpívat. A když zvednu ruce nad hlavu, budeme k tomu zpěvu i hrát na nástroje. Takto už orchestr fungoval a pozor dávali i ti, kteří předtím dělali něco jiného.

Po ukončení této činnosti jsem udělala s dětmi opět hodnotící škálu. Vyzvala jsem děti, aby si vzpomněly, co jsme tento týden spolu dělali, a ten, koho tento týden hraní na nástroje bavilo, si měl stoupnout k matracím. Koho hra na nástroje naopak nebavila, měl se postavit k oknu. Každé skupinky jsem se poté ptala, co je bavilo. V případě té u okna navíc, jestli bylo v týdnu alespoň něco, co je bavilo. Velké množství dětí odpovídalo, že je bavilo hrát na skleněné lahvičky nebo na lahvičky od vitamínů. Dokonce si děti pamatovaly, co všechno jsme v týdnu dělali.

Na konci hodnocení týdne jsem děti poprosila, aby uklidily skleněné lahvičky na stůl, plata od vajec na své místo do šatny a aby přišly zpět do třídy. Zbývalo nám totiž uklidit ještě tubičky od vitamínů. Každé dítě dostalo za úkol poslechnout si, jak hraje tubička, kterou má u sebe, uprostřed najít tu, co zní stejně, a nechat svou tubičku u ní. Poslala jsem naráz všechny děti, což některé rušilo, takže jsem jim pomáhala hledat také. Nakonec jsme zvládli tubičky správně přiřadit a děti se šly převlékat do šatny, protože už

byl čas jít na vycházku. Když už se téměř všichni převlékali v šatně, vzpomněla jsem si, že jsem chtěla společně s dětmi vybrat pro tubičky jejich místo ve třídě a nechat jim je tam jako hudební pexeso, jak jsem jim slibovala. Poslední v herně zůstala Šárka, která se celý týden moc nechtěla zapojovat, tak jsem se jí zeptala, jestli by chtěla vybrat místo, kam je dáme. Překvapilo mě, že se do toho s chutí pustila. Tubičky umístila a šla se převlékat.

## 9 REFLEXE CELKU

### 9.1 Sebereflexe

#### Pondělí

**Povídání o rodině:** Jelikož bylo hodně dětí, mohla jsem místo posílání panáčka a vyprávění, kdo s kým bydlí, použít hru „Místa si vymění“, aby tato činnost nebyla tak dlouhá. Po reflexi s paní učitelkou jsme se také shodly na tom, že i kdybych nepoužila zmiňovanou hru, mohla jsem děti aktivizovat všechny děti naráz větami: „Kdo bydlí doma i s babičkou, zvedne ruku.“ Nebo „Kdo bydlí doma i s tetou, zvedne nohu.“ Tímto bych aktivně zapojila všechny děti a nebyla by pro ně tato činnost tak dlouhá.

**Hudební hádanky:** Již dříve jsem si ověřila, že hudební hádanky děti baví, proto jsem je do svého programu také zařadila. Kvůli velkému počtu dětí jsem mohla ale místo jednoho kruhu, po kterém děti chodily, udělat dva. Vnější a vnitřní, aby měly děti větší možnost pohybu. Takto byly podmínky stísněné, i když jsme přesunovali nábytek, aby se nám po třídě lépe chodilo.

**Předměty:** Mile mě překvapilo, že děti věděly, co jsou plata od vajec a k čemu slouží. Při posílání a zkoumání předmětů jsem mohla také ještě říct, že kdo už prohlížený předmět měl v ruce, položí ho doprostřed kruhu na šátek. Některé děti měly totiž zkoumané předměty dvakrát či třikrát v ruce.

**Hodnocení dne:** Pro příště by bylo dobré, kdybych si hlídala čas a udělala s dětmi hodnotící škálu hned první den. Například ukázat předměty, prozkoumat je a potom nechat děti říct, jestli si myslí, zda je toto téma bude bavit, či ne, a poté se k tomu vrátit v pátek. Udělala bych na papír dva sloupečky „Na začátku“ a „Na konci“ a poté s dětmi porovnávala, jaké bylo jejich původní očekávání a jak moc se shoduje či neshoduje s realitou na konci probíraného tématu.

#### Úterý

**Hudební hádanky jako rozcvička:** Jelikož děti bavily hudební hádanky a od rána se mě ptaly, jestli „zase budeme hádat ty písničky,“ rozhodla jsem se, že je použiji jako pohybovou hru v průběhu ranního cvičení, děti hra i dnes velice bavila.

**Hra na lahvičky:** Při zkoumání zvuků, které lahvičky vydávají, jsem čekala, že jimi děti budou ťukat, foukat do nich, ale velice mě překvapilo, když zastrčily prst do hrdla a rychle jej vytáhly. Samotnou mě tento způsob hry nenapadl, protože se mi do hrdla prst nevejde. Dále rozdělení třídy na dvě skupiny fungovalo dle mého názoru dobře, na víc skupin bych děti zatím nerozdělovala. Také společné vymýšlení pravidel ohledně zacházení s vodou bylo velice užitečné, děti si opravdu dávaly pozor, aby nerozlévaly vodu všude kolem a vzájemně se i hlídaly.

**Zalévání:** Na dětech bylo při zalévání vidět, jak je s lahvičkami baví běhat. Všechny si nabraly co nejvíce vody, vybraly si strom, nebo keř, k němu došly a cestou zpátky běžely. Já ale chtěla také vyzkoušet, jestli zvládnou ve skupinkách společně nádobu někam donést a vylít vodu tak, aby se nepolily. Paní učitelka sama přišla se stejným nápadem ještě dřív, než jsem se jí stačila zeptat já, a tak jsem tento nápad uskutečnila. Děti se samy podle pokynů domluvily, jaký strom nebo keř společně zalijí, a dokonce se v průběhu cesty k němu domlouvaly. I když mi paní učitelka říkala, že jsou děti zvyklé spolupracovat ve skupinkách, jejich počínání během cesty mě mile překvapilo.

**Hodnocení dne:** Jelikož byl dnes první den, kdy jsme přesunuli řízenou činnost na zahradu, děti se především ze začátku velmi často ptaly: „Kdy už si můžeme jít hrát?“ Hraní na lahvičky a hlavně práce s vodou je však natolik bavila, že se soustředily především na ně. V průběhu hodnocení přišla na zahradu i další třída, tudíž jsem se stihla zeptat pouze jedné skupiny dětí, proč se rozhodly sednout na lavičku, což znamenalo, že je dnes činnosti nebavily. Místo dotazování se jednotlivých skupin, proč je aktivity bavily či ne, bych v této situaci, kdy přicházela další třída, příště raději konkrétní dotazování nedělala a zhodnotila i za sebe, jak jsem program vnímala já. Kdybych měla jistotu, že se stihnu zeptat všech vzniklých skupinek, určitě bych se dále doptávala.

### Středa

**Hra na plastové tubičky:** Děti při zkoumání zvuků, které tubička vydává, postupovaly stejně jako včera při hře na skleněné lahvičky, totiž uplatňovaly dříve získané zkušenosti. Nejprve ťukaly tubičkou o lavičku a následně tubičkami o sebe. Protože jsem je dala dětem zavřené, nenapadlo je tubičky otevřít, musela jsem jim poradit. Příště bych dětem řekla už na začátku, ať se podívají i dovnitř, možná by je

napadlo plnit tubičky dřívě. Při plnění tubiček vodou příště použiji místo konve alespoň dva kýble. Děti si tak budou moct naplnit tubičky samy a zvládne to více dětí naráz, nebude tato činnost trvat tak dlouho, jako když jsem nalívala vodu z konve jednomu dítěti po druhém. Důležité je také zkontrolovat, jestli je tubička dostatečně uzavřená, jinak na sebe vodu vylíjí.

**Hádání podle zvuku:** Jelikož na zahradu přišla další třída, opět jsem změnila plán. Místo plnění tubiček podle dětmi zvoleného materiálu jsme s dětmi porovnávali zvuky z jednotlivých tubiček a říkali, co za materiál v nich je. Vodu děti poznaly spolehlivě. Překvapilo mě, že i rozdíl mezi kamením a pískem poznaly velmi snadno. Zajímalo by mě, jestli by rozdíl mezi těmito dvěma materiály poznaly i v pátek.

Příště bych zkoumání a hru na tento nástroj rozdělila alespoň do dvou dnů, kdy by se děti první den s nástrojem seznámily a druhý den by si vybraly zvuk, který se jim líbil, a tubičky by si následně příslušným materiálem naplnily.

#### Čtvrtek

**Zdobení plat:** Výzdoba plat trvala dnes dlouho, protože si děti dávaly záležet. Příště bych program na celý dnešní den rozdělila do dvou. Nejprve bych prozkoumala, jak plata zní, zkoušela na ně hrát a druhý den bych nechala děti si je vyzdobit a hrála bych s nimi různé hry a hudební hádanky.

**Hra na plata:** Děti opět využily svých zkušeností z předchozích dní a hrály platy o sebe. Také na ně ťukaly a nakonec po nich přejížděly rukou. Z mého pohledu byl právě tento hudební nástroj pro děti nejméně zajímavý. Proto mě mile překvapila paní učitelka, která mi během rozboru dne řekla, že si některé děti při stavění věže z plat zpívaly.

#### Pátek

**Plnění tubiček:** Plnění tubiček trvalo opět delší dobu a následný úklid také. I kvůli úklidu bych tuto činnost příště přesunula ven na terasu nebo zahradu, udělala bych 3 stanoviště s jednotlivými tubičkami a příslušnými materiály. Děti by si nejprve postupně poslechly, připomněly, jak jednotlivé tubičky hrají, a poté by si na daném stanovišti naplnily tu svou. Jak jsem zmiňovala již výše, zkoumání tohoto nástroje bych rozdělila alespoň do dvou dnů.

**Orchestr:** Bylo pro mě velice zajímavé uspořádání dětí v jednotlivých hudebních sekcích. Nejvíce mě překvapili čtyři chlapci, kteří si vybrali plata od vajec, na začátku jsem si totiž myslela, že plata si nikdo nevybere. Samotné dirigování utvořených sekcí pro mě bylo celkem náročné. Dětem trvalo, než se zorientovaly v mém ukazování, i když jsem jej doprovázela slovem, jejich hudební nástroje a skupina, ve které hrají, byly v tuto chvíli zajímavější než mnou připravená aktivita. Příště bych děti po jednotlivých sekcích nechala hrát déle, aby si všechny zvykly, že hrají v menších skupinách a vždy hraje jen ta skupina, na kterou ukážu. Teprve poté bych přidala i zpěv.

V průběhu činnosti jsem zjistila, že děti nezvládnou hrát a zpívat takto po skupinách, a tak jsem se rozhodla aktivitu zastavit a zjednodušit ji, což se ukázalo jako dobrý nápad. Všechny děti poté pozorně sledovaly má gesta, aby věděly, kdy mají zpívat a kdy hrát. Pro příště bych tedy nejprve dirigovala ve hře a zpěvu všechny děti najednou, aby si zvykly, a poté bych je rozdělila na poloviny. Posledním krokem by bylo rozdělení na jednotlivé sekce po nástrojích s tím, že bych mohla postupně přidávat další hudební nástroje a tím i nové sekce.

**Hodnocení týdne:** Jelikož se čas odchodu na zahradu přiblížil, rozhodla jsem se s dětmi zhodnotit uplynulý týden opět pomocí hodnotící škály, kdy jsem se následně jednotlivých skupinek doptávala, co přesně děti bavilo a nebavilo. Pro příště bych si však ráda s dětmi sedla do kruhu a nechala každého, kdo by chtěl, aby se vyjádřil sám za sebe. Z hodnocení dětí mi vyplynulo, že nejatraktivnějším nástrojem pro ně byly skleněné lahvičky, a to kvůli tomu, že do nich mohly foukat. Druhým nejoblíbenějším nástrojem byly tubičky od šumivých vitamínů, protože „se do nich dá nalít voda a sypat kamínky a písek.“ Potvrdila se mi i domněnka o hraní na plata od vajec. Děti hra na tento hudební nástroj moc nebavila, protože se dle jejich slov „s tím nedá moc dělat“.

**Hudební pexeso:** Pro úklid tubiček od vitamínů jsem vybrala aktivitu podobnou hudebnímu pexesu. Nechala jsem děti poslechnout si, jak zní každá ze 3 tubiček rozmístěných po třídě, a ony měly přiřadit svou tubičku k jedné z nich. Vyslala jsem takto všechny děti a to byla chyba. Spousta z nich nedokázala najít shodnou tubičku, protože se všechny navzájem rušily. Příště bych posílala vždy maximálně 3 děti, aby u každé tubičky bylo jedno. Děti by se střídaly, vzájemně by se tolik nerušily a mohly by se soustředit více na činnost, kterou jsem jim zadala.



## 9.2 Reflexe s dětmi

### Pondělí

Po ukončení řízené činnosti se mě děti ptaly, jestli si zahrajeme ještě chvíli hudební hádanky. Řekla jsem jim však, že už půjdeme ven na sluníčko a hru si zahrajeme zítra. Během oblékání za mnou však nezávisle na sobě přišli Julie, Malvína i Patrik, aby mi řekli: „Mě ta hra bavila, paní učitelko. Zahrajeme si jí i zítra?“ Každému jsem odpověděla: „Ano, vždyť jsem vám to slíbila.“ Malvína s Julií se ale musely ještě ujistit otázkou, jestli na to nezapomenu. Na to jsem každé řekla, že nezapomenu, a kdyby se to náhodou stalo, ať mi hru připomenou.

### Úterý

Hned po příchodu se mě Malvína i Julie ptaly, jestli jsem nezapomněla, že máme dneska hrát zase ty hádanky. Hra na lahvičky děti bavila a když jsem všechny na konci vyzvala, aby mi lahvičky vrátily, Josef s Eliškou a Annou se na ně do poslední chvíle snažili hrát. Při jejich odevzdávání se mě ptali, jestli si na lahvičky ještě zahrajeme. Ujistila jsem je, že si na ně zahrají v pátek, pokud budou chtít a zeptala jsem se jich, jaký způsob hraní je bavil nejvíc. Josef okamžitě odpověděl, že ho nejvíce bavila voda, Elišku foukání a Annu také voda, protože si s ní mohla hrát a strkat do ní prsty. Při hodnocení dne z celkových 23 dětí sedělo na lavičce 10 z nich a 13 u obručí. Podle dětí sedících na lavičce bylo hraní na lahvičky dlouhé. Adéla s Lucií a Lukášem seděli na lavičce, protože si chtěli sednout, ale na otázku, zda je hraní bavilo a proč, odpověděli ano, protože si mohli hrát s vodou. Podle reakcí dětí mělo největší úspěch společné zalévání stromů na zahradě. Dvě skupinky se spojily a zalily největší strom u pískoviště, který našly, a poté svolávaly ostatní děti a nás, učitelky, ať se přijdeme podívat, jak teče voda podél kořenů.

### Středa

Během ranních her se mě děti ptaly, zda budeme zase hrát na „ty flaštičky“, odpověděla jsem jim, že dnes budeme hrát na nástroj, který si vybraly včera, a jestli si pamatují, který to byl. Dalším častým dotazem bylo, zda zase půjdeme hrát ven. Během plnění tubiček sypkým materiálem děti neměly čas se nudit, s vodou to však pro ně bylo dlouhé. Kdo zrovna nebyl na řadě, měl dlouhou chvíli a pokřikoval na mě: „Paní učitelko, kdy už budu na řadě?“ nebo „Já už chci jít taky hrát!“ Po prozkoumání všech zvuků si

některé děti při výběru toho nejhezčího daly opravdu záležet a několikrát si poslechy všechny tubičky, než si svůj oblíbený zvuk vybraly. Také k sobě byli všichni velice ohleduplní. Ti, co už měli vybráno, nechali ostatní poslechnout a ti, kteří stále vybírali, se o tubičky nehádali a půjčovali si je. Když děti uviděly další třídu přicházející na zahradu, zaslechla jsem: „Ještě ne. Ať jdou pryč. Já chci ještě hrát.“ Proto jsem se rozhodla aktivitu ukončit hádáním, jaký materiál je v té tubičce, jejíž zvuk se jim líbil nejvíce. S nadšením a hrdostí mi správně odpovídaly.

#### Čtvrtek

Většina dětí si dala s výzdobou plat velmi záležet. Sylvie se Sofií dokonce spolupracovaly, chtěly mít plata stejně vyzdobená a s výběrem a umístěním další barvy se střídaly. Dominika kreslení na karton dokonce tak zaujalo, že, i když se do ní dal mezi prvními, končil jako poslední s tím, že byl na svůj výtvar velice pyšný, protože si jej nechal jako jediný podepsat do jednoho nevybarveného dílku místo na bok, kde se podepisovali ostatní. Po ukončení hry jsme z plat stavěli věž. Během jejího stavění dokonce Josef, Jakub a Antonín na plata hráli a k tomu si zpívali. Nebýt paní učitelky, vůbec bych si jich nevšimla.

#### Pátek

Na plnění tubiček jsem měla připravené modré kamínky, takže některé děti si je vybraly kvůli jejich modré barvě a ne barvě zvuku. Stele se dokonce líbily natolik, že si jimi tubičku naplnila okamžitě a snažila se k tomu přinutit i Lilianu. Ta se však nedala. Velkým lákadlem byly kupičky nástrojů položené na zemi. Každé dítě mělo najít svou kupičku a sednout si před ni. Některé děti však nástroje tak zajímaly, že nedokázaly počkat na ostatní a okamžitě po nalezení na ně začaly hrát. V rámci hry podle mého dirigování měly problém převážně menší děti, především ty, které patřily do sekce skleněných lahviček. Měly problém s pochopením, kdy mají hrát, tím pádem směřovala jejich pozornost jinam. Aby pro ně bylo dirigování pochopitelné, rozhodla jsem se sekce zrušit a hráli jsme všichni dohromady. Poté už spolupracovali všichni. Při hodnocení týdne si děti nejvíce pochvalovaly hádání písniček a nejoblíbenějšími nástroji byly označovány skleněné lahvičky, po nich tubičky od vitamínů. Plata od vajec však byla podle dětí nudná.

## 10 DISKUSE

Při porovnávání výsledků pozorování dětí v průběhu praktické části s teoretickým základem jsem dospěla k několika závěrům:

Děti se, stejně jako říká Sedlák (1990), postupně při doprovodu písně soustředily na koordinaci svých pohybů tak, aby dosáhly požadovaného rytmu. S tím také souvisí postoj Liškové (2006) a Zezuly a kol. (1990), kteří uvádí, že hra na hudební nástroje rozvíjí jemnou motoriku, koordinaci pohybů při manipulaci s nimi, také rozvíjí smysl pro rytmus a podněcuje hudební tvořivost dítěte, kterou jsem u dětí podporovala prostřednictvím vymyšlení různých způsobů hry na použité nástroje. Během instrumentálního doprovodu písní jsem se řídila některými obecnými zásadami, které uvádí Lišková (2006), a také zásadami, které uvádí Kubecová a kol. (2017)

Obecné zásady na základě Liškové (2006):

1. Pro instrumentální doprovod jsem vybrala písně, které děti dobře znají.
2. Při nácviu hry na nástroj spojeném se zpěvem jsem rozdělila děti na dvě skupiny, které se v těchto aktivitách střídaly.
3. Při nácviu vícehlasého doprovodu hrála každá nástrojová sekce zvlášť.
4. Jelikož je dominantou písně zpěv, vybrala jsem nástroje, které nejsou příliš hlasité, aby nebyl zpěv upozaděn a mohly hrát všechny děti.

Zásady pro hru na hudební nástroje na základě Kubecové a kol. (2017):

1. Hudební činnosti jsem s dětmi provozovala hlavně v kruhu na koberci. Když jsme je provozovali venku, posadila jsem děti na lavičku tak, aby na mě všechny viděly. Kruh jsem však neudržela, ale příště na to budu pamatovat.
2. Všechny děti účastníci se těchto aktivit dodržovaly pravidla používání a půjčování nástrojů, která jsme si před jejich použitím stanovili.
3. Po ukončení aktivity každý vrátil vypůjčený nástroj na své místo, odkud si jej půjčil.
4. Jako učitelka jsem šla vždy vzorem.
5. Při dirigování jsem využívala výrazných a lehce pochopitelných gest, která jsem v případě dirigování „orchestru“ ještě podle situace zjednodušila. Místo

hry po jednotlivých nástrojových sekcích jsem zvolila kolektivní doprovod, protože původní plánovaný způsob byl pro děti moc složitý. Pro jeho uskutečnění by bylo potřeba více tréninku.

6. Jasně jsem vymezila dobu, kdy děti samy zkoumaly zvukové možnosti nástrojů a kdy děti měly hrát podle mých instrukcí.
7. Při hudebním doprovodu jsem začala od jednoduchého, známého a postupně jsem přidávala nové doprovody.
8. Přizpůsobovala jsem se možnostem a schopnostem dětí.
9. Nástroje jsem pečlivě vybírala a učila i děti dbát na jejich stav.

Při výběru hudebních nástrojů jsem se řídila nejen jejich definicí od Liškové (2006), která dětské hudební nástroje chápe jako lehké ovladatelné hudební nástroje, složením Orffova instrumentáře, ale také definicí netradičních hudebních nástrojů dle Kubecové a kol. (2017), která říká, že těmito nástroji mohou být jakékoliv předměty umožňující produkování hudebního zvuku a Coufalové a kol. (2013), která uvádí, že za použití úderu, tření nebo foukání, tedy základních způsobů rozezvučování nástrojů, je možné rozezvučit jakýkoliv předmět umožňující produkovat zvuk.

V rámci výroby netradičních hudebních nástrojů a využití k tomu zvolených předmětů jsem se ztotožnila s odůvodněním Coufalové a kol. (2013), proč by se měly děti výrobou hudebních nástrojů zabývat. Nejenže praktická činnost pomáhá dětem pochopit výrobní proces nástroje a pomáhá jim v rozvoji kritického myšlení, rozvoji pracovních kompetencí a v podpoře zájmu o okolní svět. Prohlubuje také citový vztah k vlastnoručně vyrobeným věcem a pomáhá dětem pochopit mezioborové vztahy, které se s výrobou nástrojů pojí.

## ZÁVĚR

Na myšlenku hrát s dětmi v mateřské škole na předměty běžně dostupné snad ve všech domácnostech mě přivedl předmět s paní Mgr. Petrou Waldaufovou s názvem Dramatické hry v MŠ II, kdy jsme podobné nástroje ve výuce využily a nejednou tak propojily dramatické hry i s naší vlastní hudební aktivitou. Hudba mě vždy bavila, a proto mi bylo při první ukázce vlastnoručně vyrobených hudebních nástrojů do mateřské školy jasné, že toto je přesně to téma, kterému se budu ráda věnovat nejen ve své bakalářské práci.

Teoretickou část práce jsem věnovala charakteristice hudebního vývoje dítěte, jeho osobnosti a jeho podpoře uvedené v Rámcově vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání. Dále jsem popsal hudební činnosti a hudební nástroje v mateřské škole používané a poslední kapitolu jsem věnovala charakteristice a odůvodnění výroby netradičních hudebních nástrojů.

V rámci praktické části jsem se věnovala tvorbě týdenního plánu pro seznámení, výrobu a využití předmětů všedního dne jako netradičních rytmických hudebních nástrojů. Tento plán jsem přizpůsobila dětem ve věku 3-4 roky. Díky výrobě nástrojů za využití předmětů, s nimiž se běžně ve svém životě setkávají, jsem u dětí podporovala, kromě zájmu o hudební vlastnosti těchto předmětů, také zájem o okolní svět a množství způsobů jeho využití.

Za ten čas, který jsem věnovala své bakalářské práci, jsem si uvědomila, kolik možností tvorba a využití netradičních nástrojů v mateřské škole přináší. Utvrdila jsem se také ve svém přesvědčení, že, i když nejde vše hladce, podle mých představ, mám v rámci této profese spoustu prostoru pro experimentování, kreativitu a hlavně improvizaci. Jsem rozhodnutá pouštět se i do složitějších hudebních projektů, ale také se dále věnovat práci na projektech, které jsem využila v rámci této práce.

## SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

### Knižní zdroje:

Allen, K. E., & Marotz, L. R. (2002). *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Portál.

Bacus-Lindroth, A. (2004). *Vaše dítě ve věku od 3 do 6 let*. Portál.

Coufalová, G., Medek, I., & Synek, J. (2013). *Hudební nástroje jinak: netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů : [slyšet jinak]*. Janáčkova akademie múzických umění v Brně.

Drábek, V. (2004). *Stručný průvodce hudební psychologií*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.

Fukač, J., Tesař, S., & Vereš, J. (2000). *Hudební pedagogika: koncepce a aplikace hudebně výchovných idejí v minulosti a přítomnosti*. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.

Chrástka, M. (2016). *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu* (2., aktualizované vydání). Grada.

Jurkovič, P. (2007). *Na Orffovských cestách: [písničky pro malé i větší]*. Jiří Churáček - JC-Audio.

Klement, M. (1972). *Hudební nástroje*. Albatros.

Kodejška, M., & Váňová, H. (1989). *Hudební výchova dětí předškolního věku*. SPN.

Komenský, J. A. (1964). *Informatorium školy mateřské*. Státní pedagogické nakladatelství.

Kubecová, M., Pehelová, M., Slavíková, M., Růžičková, V., & Váňová, H. (2017). *Rozvíjíme hudební dovednosti dětí*. Raabe.

Kurfürst, P. (2002). *Hudební nástroje*. Togga.

Langmeier, J., & Krejčířová, D. (2006). *Vývojová psychologie* (2., aktualiz. vyd). Grada.

Lišková, M. (2006). *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Raabe.

Matějček, Z. (2003). *Co děti nejvíc potřebují* (Vyd. 3). Portál.

- Oling, B., & Wallisch, H. (2004). *Encyklopedie hudebních nástrojů*. Rebo.
- Poš, V. (1969). *Perspektivy Orffovy školy v hudební výchově: sborník studií*. Supraphon.
- Říčan, P. (2004). *Cesta životem*. Portál.
- Sedlák, F. (1974). *Hudební vývoj dítěte: analytická studie*. Supraphon.
- Sedlák, F. (1990). *Základy hudební psychologie: celostátní vysokoškolská učebnice*. SPN.
- Sedlák, F., Kolář, J., & Herden, J. (1983). *Nové cesty hudební výchovy na základní škole* (2. vydání). Státní pedagogické nakladatelství.
- Špaček, A. (1991). *O hudebních nástrojích*. Pedagogická fakulta České Budějovice.
- Švaříček, R., & Šedová, K. (2007). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- Vágnerová, M. (2012). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání* (Vydání druhé, doplněné a přepracované). Karolinum.
- Vysloužil, J. (1999). *Hudební slovník pro každého*. Lípa.
- Zezula, J., Janovská, O., Kurková, L., & Budík, J. (1990). *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika) : učebnice pro 2. až 4. ročník studijního oboru Učitelství pro mateřské školy na středních pedagogických školách i pro praxi učitelek mateřských škol* (2. vyd). Státní pedagogické nakladatelství.

#### **Internetové zdroje:**

Informační portál pro umělecké vzdělávání: Česká Orffova společnost. [online].  
Informační portál pro umělecké vzdělávání, 2017. [cit.2023-14-12]. Dostupné z:  
<http://www.eurohudebka.cz/orff.html>

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání [online]. Praha: MŠMT, 2021  
[cit.2023-01-11]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/56051/>

## **SEZNAM PŘÍLOH**

Příloha číslo 1 – Tubičky od šumivých vitamínů

Příloha číslo 2 – Plata od vajec

Příloha číslo 3 – Skleněné lahvičky

Příloha číslo 4 – Dotazník „Netradiční hudební nástroje v mateřské škole“

Příloha číslo 5 – Příprava na pondělí

Příloha číslo 6 – Příprava na úterý

Příloha číslo 7 – Příprava na středu

Příloha číslo 8 – Příprava na čtvrtek

Příloha číslo 9 – Příprava na pátek



Příloha č. 4

## NETRADIČNÍ HUDEBNÍ NÁSTROJE V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Dobrý den,

Jsem studentka třetího ročníku oboru Učitelství pro MŠ na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění krátkého anonymního dotazníku, obsahujícího 6 otázek, které jsem vytvořila v rámci výzkumného šetření ke své bakalářské práci na téma „Netradiční hudební rytmické nástroje“. Předem Vám děkuji za vyplnění.

S pozdravem

Aneta Švandová

### **Jak často pracujete jako učitel/ka v mateřské škole s hudebními nástroji?**

- Každý den.
- Třikrát až čtyřikrát týdně.
- Jednou až dvakrát týdně.
- Méně než jednou týdně.
- Nikdy

### **Jaké hudební nástroje při své práci využíváte?**

*(Můžete vybrat více možností.)*

- Bubínek.
- Klavír.
- Kytara.
- Ozvučná dřívka.
- Rumba koule.
- Triangl.
- Zobcová flétna.
- Zvoneček.
- Jiné *(uvedte)*:

**Co si představujete pod pojmem „netradiční hudební nástroje“?**

*(volná odpověď)*

**Jakou máte zkušenost s vytvářením vlastních hudebních nástrojů?**

- Žádnou.
- Již jsem hudební nástroje s dětmi vytvářel/a.

**Pokud jste s dětmi hudební nástroje vytvářel/a, jaké?**

**Jak využíváte hudební nástroje, které jste během své praxe vytvořil/a?**

- Jako doprovod k písním.
- Jako podklad při relaxaci.
- Jako hudební doprovod při hrách.
- Jiné *(uved'te)*:

## PONDĚLÍ

### Ranní cvičení

Organizace: společně na koberci

Každodenní rituály:

- Velké kolo udělám, dobrou zprávu řeknu vám.

Budeme si spolu hrát, budeme se smát!

Velké kolo udělám, dobrou zprávu zašeptám.

Budeme si spolu hrát, budeme se smát!

(chůze v kruhu + změny směru i intonace hlasu – při druhé sloce šeptáme)

- Dobrý den, dobrý den, pojdte všechny děti sem.

Dobrý den, dobrý den, ať je krásný celý den.

Kdo je dneska z dětí tady, zazpívá si s chutí s námi.

Dobrý den, dobrý den, ať je krásný celý den!

(chůze v kruhu + změny směru, na konci zastavení)

- Dobrý den slunce, (ruce spojíme nad hlavou = slunce)  
dobrý den nebe, (ruce roztáhneme a  
zakloníme hlavu)  
dobrý den země, (dřepneme si a hladíme  
rukama zem)  
dobrý den kameny, (ve dřepu, děláme rukama kameny)  
rostliny, květiny (vyrosteme jako kytička)  
a stromy. (rukama korunu – jako nebe)  
Dobrý den zvířátka ušatá (uši)  
a beránci rohatí (rohy)  
a ptáci, co v povětří létáte (křídla, létáme)

a rybky, co ve vodě plavete (rukama rybička – plave ve vodě)  
a děláte malé vlnky  
a velké vlny.

Dobrý den TY, (ukázat po celém kruhu na ostatní děti)

dobrý den JÁ! (ukázat na sebe)

A kdo s námi tady není, (chůze v kruhu)

tomu pošlem pozdravení.

Dobrý den, dobrý den, (změna směru, zastavení)

ať je krásný celý den!

- Pod nohama pevná zem, (dupeme)  
ručičkama tvoříme den, co den. (každý prst se dotkne palce, ukazováček → malíček a zpět)

Nad hlavou mám modré nebe (ruce k nebi)

a v srdci svém, sluníčko, Tebe. (ruce na srdíčko)

Běžely lidičky na kopeček, (pravou rukou „běžíme“ na levé rameno)

každý chtěl zazvonit na zvoneček. (levou rukou „běžíme“ na pravé rameno)

Cink, cink, cinkylink, (rukama zvon, hlavou bimbáme dopředu a dozadu)

Bim, bam, dingo ding. (hlavou bimbáme doleva a doprava)

Milí lidé, vítám vás, (ruce spustíme obloukem k pasu)

Dneska máme pondělí zas! (výskok)

#### Rozcvička „Jdeme do školky“ – Kdo vodí děti do školky?

- Přirozené cviky – cesta do školky: chůze, běh, poskoky
- Zdravotní cviky:
  - o Přišli jsme do školky, sundáváme si bundičky a věšíme je na věšáček – vytahujeme se za věšáčkem nahoru, až na špičky

- Bunda nám ale spadla, sebereme ji a zkusíme ji znovu pověsit – předklony
  - Ještě jsme si zapomněli sundat čepičku, dáme ji na své místečko – úklony do stran
  - Sundáváme si botičky a nandáváme si bačkůrky – sedíme, natáhneme se ke špičkám
- Pohybová hra: Maminka nás budí do školky pěknou písničkou. Jsme v kroužku, jedno dítě sedí uprostřed a má zavřené oči. My chodíme okolo a zpíváme: „Vstávej, semínko, holala, bude z tebe fiala. ...jméno..., vstávej!“ Dítě uprostřed vyskočí, vybere jedno z dětí, se kterým se vymění.
  - Relaxace: Po tom, co nás maminka probudila, si dáme snídani. Zavřeme oči a vychutnáme si ji. Teplý čaj nás zahřeje, nejdříve v bříšku, teplo cítíme postupně až v prstech u rukou a nakonec až u nohou.

### **Řízená činnost**

Organizace: společně na koberci

Pomůcky:

1. Noty: Písnička pro mámy a táty, Skákal pes, Pec nám spadla, Běží liška k Táboru
2. Klávesy
3. Obrázky k písním (pes skákající přes pole, rozpadlá pec, liška s pytlem)
4. Orffův instrumentář
5. Plato od vajec, skleněná lahvička, tubička od šumivých vitamínů (od každého 2-3 ks)

Metodický postup:

- Zaspíváme si písničku z minulého týdne jako úvod k našemu tématu o rodině.
- Hlavní otázky:
  - Jak vypadá tvoje rodina? – Kdo všechno v ní je?
  - Zpíváte si doma? Kde všude zpíváte?
  - Jakou písničku zpíváte nejraději a s kým?
  - Hrajete i na nějaké hudební nástroje, když si zpíváte?

- Výběr písně: 3 obrázky (ke každé písničce jeden)
  - Co je na obrázcích? Co by to mohlo být za písničku?
  - Zpěv každé písničky
  - Hudební hádanky:
    - Rozmístíme společně s dětmi obrázky po třídě – každý do jiného rohu.
    - Začnu hrát jednu z písní a děti musí najít a stoupnout si k příslušnému obrázku, písně budu střídat.
  - Samotný výběr písně: Děti si vyberou písničku, kterou z těch tří by si nejraději zahrály na nějaký hudební nástroj. S písní, u jejíhož obrázku bude nejvíce dětí, budeme pracovat po zbytek týdne.
- Máme ve školce nějaké hudební nástroje, které děti znají?
- Překvapení pro děti: „Copak to v tom šátku asi je?“ → společné rozbalování šátku a odhalení tubiček od šumivých vitamínů, plat od vajec a skleněných lahviček
- Po rozbalení šátku: Zkoumání předmětů. „A mohli bychom hrát i na tyhle věci jako na hudební nástroje?“
- Vybereme s dětmi, na který nástroj budeme zítra hrát. Výběr hudebního nástroje bude probíhat stejně, jako výběr písně.

## Úterý

### Ranní cvičení

Organizace: společně na koberci

Každodenní rituály:

- Velké kolo
- Dobrý den, dobrý den
- Dobrý den slunce
- Pod nohama

Rozcvička: „Hledání“ – občas nemůžeme doma něco/někoho najít

- Přirozené cviky – procházíme se doma a koukáme, kdo a co doma je: chůze, běh, poskoky
- Zdravotní cviky:
  - Rozhlížíme se doma, co/koho tam vidíme – úklony do stran
  - Natáhneme se do poličky pro hračku/plyšáka – vytahujeme se nahoru
  - Ale spadlo nám to, musíme to sebrat – předklony
  - Přišel tatínek a donesl míč, posíláme si míč – natahujeme se ke špičkám
- Pohybová hra: „Čáp ztratil čepičku“ (místo čápa, nějaká postava z rodiny)
- Relaxace: Zastavíme se, zavřeme oči a představíme si, jakou barvu má naše čepice. Může mít různé barvy (vyjmenování barev). Teď otevřeme oči a na záchod a umýt si ruce půjde ten, kdo má na sobě ...žlutou... barvu.

### Řízená činnost

Organizace: za hezkého počasí venku na zahradě

Pomůcky:

1. Plastové tubičky od šumivých tablet (28ks – pro každé dítě 1 + 4 ks navíc pro učitelku = na každý materiál jiná tubička)
2. Písek
3. Kamínky

4. Voda
5. Nádoby na písek a vodu

Metodický postup:

- Každé dítě si vezme z košíčku jednu tubičku. Zkusíme si poslechnout, zda vydává nějaký zvuk. Děti budou vymýšlet, jak by se na ní dalo hrát. Co bychom mohli do té tubičky dát, aby hrála jinak? Budeme postupovat podle nápadů dětí, všechny/co nejvíce nápadů zkusíme zrealizovat.
  1. Kamínky: každé dítě si nasbírá kamínky do tubičky po zahradě samo, když budeme mít nástroje připravené všichni, zkusíme si na ně společně zahrát podle toho, jak budu já ukazovat. Kdo bude chtít, vymyslí vlastní rytmus, který po něm budeme opakovat.
  2. Písek: každé dítě si nabere do tubičky písek, když budeme mít takto připravené nástroje všichni, společně si na ně zahrajeme, a kdo bude chtít, vymyslí rytmus, který po něm budeme opakovat.
  3. Voda: z nádob si do tubiček nabere vodu a opět si na ně společně zahrajeme a budeme vymýšlet různé rytmy.
- Budu mít u sebe 3 různé tubičky, v každé bude něco jiného. A budu s tubičkami chrastit. Pamatují si děti, jak zněly jednotlivé materiály?
- Děti si vyberou, který ze zvuků se jim líbil nejvíc. Podle toho si do tubiček dají ten materiál, který vydává daný zvuk.
- Zahrajeme si zvukové pexeso: Děti budou mít každý svou tubičku, zamíchám je a poté k sobě budou hledat kamaráda/kamarády, kterým hraje tubička stejně.
- Pokud zbyde čas, můžeme si zahrát a zazpívat písničku, co jsme si v pondělí vybrali, jako orchestr. Děti jsou hudebníci, rozdělení z pexesa do skupinek jednotlivých nástrojů a já budu jako dirigent ukazovat, která skupinka a jak bude zrovna hrát.
- Nakonec vybereme hudební nástroj, na který budou děti chtít hrát ve středu.



## Středa

### Ranní cvičení

Organizace: společně na koberci

Každodenní rituály:

- Velké kolo
- Dobrý den, dobrý den
- Dobrý den slunce
- Pod nohama

Rozcvička: „Děda seče trávu“

- Přirozené cviky – procházíme se s babičkou po zahrádce: chůze, běh, poskoky
- Zdravotní cviky:
  - Stromy kvetou – natahujeme se k nim, abychom si mohli přivonět
  - Kvetou kytičky – trháme kytičku pro maminku
  - Letí kolem nás včela – ukážeme si, kam všude letěla – úklony do stran
  - Sedneme si do trávy a na palci nám přistane beruška, podíváme se na ní blíž – předklony
  - Kvetu spousta kytíček, tak si k nim přivoníme – vzpor ležmo (zvedáme pouze hrudník)
- Pohybová hra: „Děda seče trávu“ – jsem děda, co seče trávu, děti chodí po třídě, koho se dotknu, ten si dřepne, je posečená tráva. Jedno dítě je sluníčko a pomáhá trávě růst, koho se dotkne, ten vyrostne a může se znovu procházet.
- Relaxace: lehneme si do čerstvě posečené trávy, která krásně voní, sluníčko příjemně hřeje a svítí. Koho sluneční paprsek pohladí, pomalu se zvedá a odchází.

### Řízená činnost

Organizace: společně na koberci

### Pomůcky:

1. Plata od vajec (26ks = 13 plat na 30 vajec rozpůlíme, aby se na ně dětem lépe hrálo)
2. Role papíru (Navíc, kdyby zbyl čas.)

### Metodický postup:

- Každé dítě si vezme jedno plato.
- Ví děti, co to je, a k čemu to slouží?
- Kdo u nich v rodině chodí sbírat/kupuje vajíčka?
- Děti budou vymýšlet různé způsoby, jakými by se na něj dalo hrát. Budeme postupovat podle nápadů dětí, všechny/co nejvíce nápadů zkusíme realizovat. Děti mohou vymýšlet různé rytmy, které po nich budeme opakovat.
- Hra na slepičky (štronzo): Když budu hrát na plato, děti běhají. Když přestanu, děti si dřepnou jako slepičky. Postupně můžeme zkusit přidat i střídání chůze – běh – dřep.
- Nakonec si před vycházkou zahrajeme a zazpíváme písničku, kterou jsme v pondělí vybrali. Pokud děti vymyslí více způsobů hry na plata, rozdělíme děti do skupin. Zase si zahrajeme na orchestr. Kdo to bude zvládat, bude zároveň hrát podle pokynů a zpívat se mnou.

### V zásobě mít připravenou roli papíru:

- Zkoumání zvuků, které vydává.
- Kdo z rodiny rád čte knížky/noviny? Byly už děti někdy v knihovně? Tam musíme všichni potichu, abychom nerušili lidi, kteří si chtějí číst nebo se potřebují učit.
- Pohybová hra na knihovnici: Děti si představí, že jsou s maminkou nebo jiným členem rodiny v knihovně. Paní knihovnice tam půjčuje lidem knížky a také hlídá, aby nebyl v knihovně velký hluk. Když má chvíli čas, ráda si čte, , občas ale přestane číst a rozhlíží se po knihovně, jestli je všechno v pořádku. Je už stará a moc dobře nevidí. Dneska si dokonce zapomněla doma brýle. Když paní knihovnice čte, mohou se děti procházet po knihovně a když přestane číst, děti si sednou, jako že si prohlíží knížku.

## Čtvrtek

### Ranní cvičení

Organizace: společně na koberci

Každodenní rituály:

- Velké kolo
- Dobrý den, dobrý den
- Dobrý den slunce
- Pod nohama

Rozcvička: „Babička s maminkou sází kytičky“

- Přirozené cviky – chodíme po zahradě a hledáme vhodná místa, kam kytičky nasázíme: chůze, běh, poskoky
- Zdravotní cviky:
  - Květináčky jsou vysoko v poličce, natáhneme se pro ně – vytahujeme se vzhůru
  - Lopatky a motýčky jsou zase na zemi v kyblíčku – předklony
  - Natáhneme se pro rukavice, které jsme ve skříni zapomněli – úklony do stran
  - Sedneme si do trávy, natáhneme se pro motýčku a lopatku a dáme je do kyblíčku – natáhneme se k prstům u nohou
- Pohybová hra: „Ze zahrady do zahrady“ (Z vody do vody)
- Relaxace: všechno nářadí jsme uklidili, sedneme si do trávy, zavřeme oči a vzpomínáme, jaké barvy měly všechny ty kytičky, co jsme zasadili.

### Řízená činnost

Organizace: za hezkého počasí venku na zahradě

Pomůcky:

1. Malé skleněné lahvičky (pro každé dítě 1 + 1 pro učitelku)
2. Nádoby s vodou

### Metodický postup:

- Zkoumání zvuků, které vydávají skleněné lahvičky. Děti budou vymýšlet různé způsoby, jakými by se na lahvičky dalo hrát. Budeme postupovat podle nápadů dětí, všechny/co nejvíce nápadů zkusíme realizovat
- Foukání: Nejprve zkusíme na ukazování foukat společně. Poté se rozdělíme s dětmi na poloviny. 1. polovina bude foukat do lahviček podle toho, jak budu ukazovat a druhá bude zpívat. Poté se vyměníme.
- Bublání ve vodě: Nejprve zkusíme na ukazování všichni společně, potom zkusíme přidat ke hře i zpěv, a nakonec se opět rozdělíme na poloviny. Jedna bude pouze hrát a druhá zpívat, poté se skupinky vymění.
- Zatoulaný tón:
  1. Varianta: Děti stojí v řadě (můžou i v kroužku) se zavřenýma očima a ukazují směrem, odkud slyší hrát tón. Na lahvičku hraje vždy pouze jeden.
  2. Varianta: Stojíme v kroužku, každé dítě má lahvičku, jedno stojí uprostřed, má zavřené oči. Dítě z kroužku, které pohladím, začne foukat do lahvičky a to uprostřed ukáže tím směrem, odkud slyší tón. Následuje výměna hadačů.

## **Pátek**

Organizace: společně na koberci

Každodenní rituály:

- Velké kolo
- Dobrý den, dobrý den
- Dobrý den slunce
- Pod nohama

Rozcvička: „Na rodinu“

- Přirozené cviky – různé členové rodiny: chůze, běh, poskoky
- Zdravotní cviky:
  - Jak vysoký je nejvyšší člen naší rodiny – vytahujeme se vzhůru
  - Jak se děda ráno protahuje, když vstává z postele – úklony do stran
  - Maminka ráno cvičí jógu – vzpor ležmo
  - Babičku s dědou bolí občas záda, tak se musí zvedat pomalu – dřep → stoj
- Pohybová hra: „Na rodinu“ – molekuly
- Relaxace: lehneme si na záda, zavřeme oči a vzpomeneme si na všechny členy rodiny, koho máme doma, s kým se dneska potkáme, kdo si pro nás přijde až půjdeme ze školky...

### **Řízená činnost**

Organizace: za hezkého počasí venku na zahradě

Pomůcky: všechny hudební nástroje, co jsme s dětmi přes týden zkoumali

Metodický postup:

- Společně si připomeneme, jak jednotlivé nástroje hrají.
- Děti si vyberou nástroj, na který chtějí hrát.
- Stane se z nás orchestr, já jsem dirigent. Děti jsou rozdělené do skupin: tubičky, plata od vajec a lahvičky. Nejprve budou děti pouze hrát na ukázaní a zpívat budu já, postupně budeme ke hře zkoušet přidávat i zpěv.

- Závěrečné hodnocení týdne: Určíme míru hlasitosti hry na hudební nástroj podle toho, jak moc se dětem týdenní program líbil.
- Nakonec si zahrajeme hry, které děti bavily nejvíc.